

ASTERISK

NR. 45

MAR - APR 2009

DANMARKS PÆDAGOGISKE UNIVERSITETSSKOLE

VIL FREMTIDENS ELEVER HUSKE **11. SEPTEMBER?**

Terrorangrebet mod Twin Towers er med i den nye historiekanon - men en kanon kan ikke ændre historieundervisningens skæbne: Når røgen har lagt sig, truer glemelsen.

Kan Obama standse
testtyranniet?

Derfor boomer
erindringsbøger

Hjernen husker bedre
kanel end kaosteori

TIDEN ER MEGET STØRRE END 'MIG SELV'

Af **Lars Qvortrup**
Dekan, DPU

laqv@dpu.dk

* "Hvad er 'tid'? Hvis ingen spørger mig om det, ved jeg det. Men hvis jeg vil forklare det til en, der spørger, ved jeg det ikke."

Det Augustin-citat har overlevet fra omkring år 397 efter Kristi fødsel til i dag. Men hvorfor stillede Augustin det spørgsmål om tid? Og foreslog han et svar?

Han stillede spørgsmålet, fordi han var i gang med sit store projekt: *Confessiones*. Som den første – eller i hvert fald som en af de første – skrev han sine personlige erindringer. De blev skrevet som personlige refleksioner. Formen var bekendelsens form: Syndernes bekendelse og forladelse.

På begge disse måder var Augustin moderne. Han nedskrev sine egne refleksioner: Her er jeg, Augustin. Sådan har jeg erfaret verden, dvs. set den og tænkt den. Og han satte hele tiden disse erfaringer og refleksioner i relation til sig selv, her og nu. For den personlige erfaring er kun interessant, når den kan bruges som grundlag for ens egen livsførelse.

Alligevel er der en afgørende forskel. For ganske vist er den vigtigste omstændighed for mig selv: mig selv. Men denne omstændighed er ikke vigtig, fordi den kan gøre mig interessant eller anderledes, men fordi den kan hjælpe mig til at finde ind i det almene, hvad enten det almene som hos Augustin hedder Guds rige, eller det nu om dage fx hedder alderdommen. For Augustin ville alderdommen, hvor vi alle bliver ens, være et mål og en befrielse. I dag skaber den rædsel, for man skal jo ikke lade sig begrænse af sin alder, vel? Man skal fortsætte med at være unik, til man stiller træskoene.

Men hvorfor melder spørgsmålet om tid sig så? Det gør det, fordi tid er den afgørende faktor i forståelsen af forholdet mellem før og nu. Hvad er tid? må Augustin derfor spørge. Og i den ellefte af de tretten bøgers erindringer tager han spørgsmålet op til overvejelse.

Hvad er tid? Umiddelbart giver det næsten sig selv, men så snart man undersøger sagen, falder tingene fra hinanden. Min drengetid, skriver Augustin, er jo ikke mere. Fortiden er ikke. Og det samme med fremtiden.

"Jeg betragter morgenrøden. Jeg forudsiger solopgangen. Hvad jeg betragter, er nutid, hvad jeg forudsiger, er fremtid." Så nej: Fremtiden er ikke. Det hele er aspekter ved nutiden. Kun nutiden er, men den er til gengæld forbigående og flygtig.

"Det er ikke bare historielærerens opgave at gøre fortiden relevant for eleven. Det er også hans eller hendes opgave at gøre eleven relevant i forhold til og igennem elevens historie."

Igennem disse refleksioner når Augustin frem til svaret på tidens gåde: "Det er ikke muligt at sige, at der 'er' tre tider, nemlig fortid, nutid og fremtid", skriver Augustin i den ellevte bog. "Snarere skulle man, præcist udtrykt, sige noget i retning af: Der er tre tider, nemlig en nutid af det fortidige, en nutid af det nutidige, og en nutid af det fremtidige. For disse tider er som en slags trehed i sjælen (...). Her har vi det forgangnes nutid, nemlig erindring. Det nutidiges nutid, nemlig den umiddelbare sansning. Og det fremtidiges nutid, nemlig forventning. Tillader man os at tale sådan, da ser også jeg tre tider og indrømmer: Ja, der er tre."

Hvad har vi her? Vi har i den kortest mulige form, og som resultat af personlige refleksioner, både en tidsfilosofi og en historiedidaktik.

Tidsfilosofisk er Augustin konstruktivist: Tiden eksisterer ikke i sig selv, men kun som nutids fortid, nutids nutid og nutids fremtid. Tid eksisterer igennem en sjæl, siger Augustin. Den eksisterer igennem en iagttagelse, ville en moderne konstruktivist nok sige.

Men mest interessant i den konkrete sammenhæng er det nok, at Augustin her igennem præsenterer en historiedidaktik. Historie bliver først historie for os, når den sættes i forbindelse med vores nutid. Det kan udtrykkes neurovidenskabeligt, som at det, jeg sanser, husker jeg, fordi mange neurale netværk aktiveres. Ifølge Augustin ville udsagnet være, at fortiden overhovedet først bliver 'tid', dvs. får eksistens, ved at være nutids fortid. Det kan udtrykkes historiedidaktisk, som at historien skal være perspektiverende og relevant. Det skal den ikke være, det er den, ville Augustin præcisere. For historien eksisterer kun igennem en iagttagelse – eller en sjæl.

Skal man som lærer anskue det didaktisk, må man spørge dobbelt: Dels må man spørge, hvordan historien kan få realitet i forhold til elevens position. Hvordan kan man gøre den relevant? Men dels må man også spørge, hvordan elevens position kan udfolde sig, dvs. få fylde, igennem historien. For det er ikke bare historielærerens opgave at gøre fortiden relevant for eleven. Det er også hans eller hendes opgave at gøre eleven relevant i forhold til og igennem elevens historie. Læreren skal bidrage til, at eleven indfolder sin individualitet i og udfolder den igennem historien. Her igennem bliver historieundervisningen til et dannelsesprojekt, som kan bidrage til at forstå, at den største og vigtigste omstændighed ikke bare er 'mig selv'.

Asterisk nr. 45

Marts - april 2009

Tema

* Hukommelse

Design: 1508 A/S

Forside: 1508 A/S

Tryk: Scanprint A/S

ISSN nr.: 1601-5754

Oplag: 18.000

Redaktionens adr.

Danmarks Pædagogiske
Universitetsskole
Tuborgvej 164 ·
2400 København NV

Kontakt til redaktionen

E-mail: asterisk@dpu.dk

Telefon: 88 88 90 59

Abonnement

Abonnement er gratis
og kan bestilles på
www.dpu.dk/asterisk

Redaktører

Lars Qvortrup (ansv.)
Claus Holm
Eva Frydensberg Holm
Camilla Mehlsen

Redaktionskomité

Martin Bayer
Lars Geer Hammershøj
Henrik Nitschke
Tine Fristrup
Eva Gulløv
Søren Langager

Korrektur

Kirsten Kovacs

Asterisk udgives seks
gange årligt af Danmarks
Pædagogiske Universitetsskole,
Aarhus Universitet.
Magasinet bringer artikler om
universitetsskolens forskning
og det pædagogiske område
generelt. Artikler eller illustrationer
må ikke eftertrykkes uden
tilladelse fra Asterisk.

06**VENDER OBAMA TESTBØLGEN?**

Lektor Lotte Rahbek Schou ser nærmere på den amerikanske testbølge, der er ved at skylle ind over mange andre lande.

10**KAMPEN OM HISTORIENS VINGESUS**

”Eleverne glemmer det kronologiske overblik! De fleste mennesker har nu engang et brugsforhold til fortiden.”

Historiker Bernard Eric Jensen bedømmer folkeskolens nye historiekanon.

16**TRANGEN TIL AT SKRIVE SIT LIV**

Når Susse Wold og Ole Grünbaum nedfælder deres erindringer, er det, fordi de hungrer efter en fremtid – også som ældre, fortæller lektor Tine Fristrup.

”Forskelliggørelse er vor tids fikse idé. Det vidner boomet af erindringsbøger om.”

20**DET, JEG SANSER, HUSKER JEG**

Vi husker bedre konkrete oplevelser end abstrakt viden, og den viden bør man bruge i skolen, mener neurobiolog Theresa Schilhab.

”Det er ikke nu, vi skal lægge små planer. Det er nu, vi skal leve op til vores moralske forpligtelse og give alle børn en uddannelse i verdensklasse.

’Vender Obama testbølgen?’ side 6

24**SIGNALEMENT AF EN TABERS TEMPERAMENT**

En moderne taber har svært ved at lade hændelser gå i glemmebogen, skriver prodekan Claus Holm i Asterisk-kommentaren.

26**SKOLEMINDER FRA GLEMSLENS BOG**

Lektor Ida Juul har talt med tidligere elever fra tre generationer om deres skoleerindringer – men mange har overraskende svært ved at huske deres skoletid.

DANMARKS PÆDAGOGISKE
UNIVERSITETSSKOLE
AARHUS UNIVERSITET

MASTERUDDANNELSER | EFTERÅR 2009

MØD DPU'S MASTERUDDANNELSER

DPU holder vidensdag om masteruddannelserne.

Tirsdag den 10. marts 2009

kl. 17-19 på

DPU, Tuborgvej 164, 2400

København NV

Kom og få vejledning, svar på dine spørgsmål og kvalificer dit valg af uddannelse.

Ansøgningsfrist 2.juni 2009.

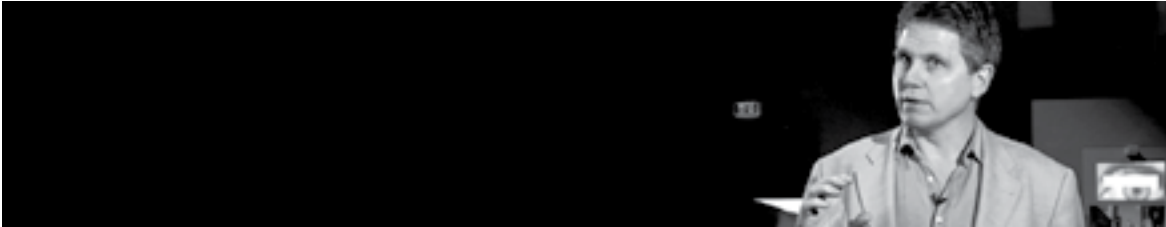
Læs mere om vidensdagen og DPU's masteruddannelser inden for læring, didaktik og kompetenceudvikling på www.dpu.dk/master.

Uddannelserne er:

- Masteruddannelsen i børnelitteratur
- Masteruddannelsen i medborgerskab
- Masteruddannelsen i evaluering af læring, undervisning og uddannelse
- Masteruddannelsen i socialpædagogik
- Masteruddannelsen i professionsudvikling
- Masteruddannelsen i specialpædagogik
- Masteruddannelsen i drama- og teaterpædagogik
- Masteruddannelsen i ledelse af uddannelsesinstitutioner
- Masteruddannelsen i sundhedspædagogik
- Masteruddannelsen i voksenuddannelse
- Masteruddannelsen i læse- og skriveidaktik
- Masteruddannelsen i vejledning
- International Master in Leadership and Innovation in Complex Systems
- Master som fleksibelt forløb
- Masteruddannelsen i dansk som andetsprog

KORT NYT

SE WEB-TV PÅ WWW.DPU.DK

Fra februar lancerer DPU web-tv på www.dpu.dk. Vi sender reportager om aktuel forskning og samtaler mellem forskere. Med levende billeder håber DPU på at inspirere og oplyse professionelle og forældre. I den første udsendelse fortæller forskerne Hans Henrik Knoop og Frans Ørsted Andersen og læreren Thomas Rose om flow-begrebet. Flow er den tilstand, der opstår, når vi for eksempel er helt fordybet i en bog, opslugt af et spil eller bliver revet med i en fodboldkamp.

www.dpu.dk

AFSKEDSKONFERENCE FOR KNUD ILLERIS

Institut for Læring, DPU, afholder konferencen 'The Politics of Learning - Læring, Praksis og Politik' for professor Knud Illeris, der går på pension d. 1. april 2009. Afskedskonferencen præsenterer tre keynotes: professor Yrjö Engeström, professor Karen Evans og professor Knud Illeris. Derudover vil der være kortere oplæg og paneldebat ved 'next generation': forskningsleder Noemi Katznelson, rektor Stefan Hermann og forskningsdirektør Hans Henrik Knoop.

www.dpu.dk/illeris

4. KLASSER ER NU ET KLASSETRIN BEDRE

Danmark har taget et markant ryk fremad. Det viser den internationale undersøgelse TIMSS (Trends In International Mathematics and Science Study), som har målt 4. klasse-elevens færdigheder i matematik og naturfag i 37 lande verden over. Undersøgelsen viser, at de danske elever har forbedret sig et helt års skolegang siden midten af 90'erne, og de ligger nu over det internationale gennemsnit.

www.dpu.dk/nyheder

FOR LANGT FRA TEORI TIL PRAKSIS

Hver fjerde studerende på blandt andet lærer-, ingeniør-, og sygeplejerskeuddannelserne falder fra. Og et stort antal forlader hurtigt branchen efter endt uddannelse. Der er for langt fra teori til praksis, siger professor på DPU Per Fibæk Laursen, der har fået 10,4 millioner kroner fra Det Strategiske Forskningsråd til at afdække, hvordan der skabes en bedre harmoni mellem teori og praksis på professionsbachelor-uddannelserne.

HÅNDVÆRKERE OG ARKITEKTER SKALLÆRE GENNEM SPIL

'Benspænd' hedder det it-baserede læringsspil, der skal lære blandt andet håndværkerelever og arkitektstuderende om kommunikation, planlægning og procesforståelse på en anderledes måde, fortæller lektor på DPU, Morten Misfeldt. 'Benspænd' er bygget op omkring konkrete bygninger på Carlsberg-grunden i Valby, som i de kommende år skal rumme en helt ny bydel. Udviklingen af læringsspillet er et samarbejde mellem det private erhvervsliv og universitetsverdenen. Der er afsat godt seks millioner kroner til udviklingen af 'Benspænd', som er finansieret af Grundejernes Investeringsfond og Realdania. Spillet forventes at være klar til studiestart 2010.

www.dpu.dk/nyheder

UNGE DUMPER SKOLENS SUNDHEDSUNDERVISNING

Unge vil gerne have viden om sundhed, men orker ikke skolens formynderiske undervisning – de vil have 'hands on' og virkelige mennesker. Det viser undersøgelsen 'Unge hjerter – en afdækning af unges viden og kompetencer inden for området sundhed og hjertekarsygdomme', der for nylig blev offentliggjort fra DPU og Hjerteforeningen.

www.dpu.dk/nyheder

Vender Obama testbølgen?

Amerikanske lærere, skoleledere og uddannelsesforskere drømmer om et bedre og mere lige uddannelsessystem og er begejstrede for, at deres nye præsident vil reformere den udskældte lov No Child Left Behind, der gennem syv år har fået testkulturen til at eskalere i USA. Men drømmer de forgæves? Lektor Lotte Rahbek Schou forsker i testkultur og giver her sit kvalificerede bud.

*** ”Don’t tell us that the only way to teach a child is to spend most of the year preparing him to fill in a few bubbles on a standardized test.”**

“Woow!” “Yeah!” “Yes!” Sådan lyder de jublende reaktioner, når Barack Obama taler om, at der er andre måder at undervise et barn på end gennem standardiserede test.

Uddannelse står Barack Obamas hjerte særdeles nært, og han mener, at den eneste måde at løse mange af USA’s problemer på er ved at sikre den bedst mulige uddannelse. På hjemmesiden www.barackobama.com gennemgår Obama i en video overskrifterne i sit uddannelsesprogram. Selv om der er flere progressive punkter på hans program – for eksempel at der skal investeres massivt i små børns læring – er det Obamas kritik af ”a few bubbles on a standardized test”, der vækker den største applaus blandt publikum.

Eskalerende testkultur

Mange er dødtrætte af den testdrevne kultur, som længe har gennemsyret det amerikanske uddannelsessystem, og som er eskaleret under Bush-regeringens otte-årige levetid. Særligt blandt lærere, skoleledere og uddannelsesforskere ønsker man brændende et opgør med testkulturen og den meget udskældte lov No Child Left Behind. Loven blev indført af den foregående præsident, George W. Bush og vedtaget i januar 2002 af både republikanerne og demokraterne, og den har været den vigtigste og mest omdiskuterede uddannelsesreform under Bush-regeringen.

Formålet med No Child Left Behind har været at ændre den amerikanske skolekultur med henblik på at indsnævre forskellen i uddannelsesniveaet – ”closing the achievement gap” – mellem de forskellige grupper i samfundet. Lovkomplekset er bygget op på en kombination af high-stakes testing og accountability. Hver skole skal leve op til de fastsatte nationale fagstandarder. Elevernes faglige kompetencer i engelsk og matematik skal testes årligt, og skoler holdes ansvarlige for, om elevernes faglige niveau forbedres. Kan skolen ikke dokumentere en årlig resultatfremgang i elevernes scoringsniveau, betyder det sanktioner for såvel skole som lærere.

Test, evaluering og faglig opstramning har længe udgjort en integreret del af det amerikanske undervisningssystem, men med No Child Left Behind er der sket en markant optrapning af testkulturen.

Præsident Obama er ikke imod NCLB-lovens formål, men imod den måde loven er blevet implementeret på. Han mener, at der er blevet investeret alt for lidt i den – ”No Child Left Behind Left the Money Behind” – og et af kernepunkterne i hans uddannelsesprogram er netop at reformere loven. I Obamas ’Blueprint for Change’ står der blandt andet, at lærere ikke bør tvinges til at bruge det akademiske år til at forberede elever på at udfylde ”bubbles on standardized tests”.

Test er en global trend

Det vækker ikke blot begejstring i USA, at den amerikanske præsident stiller spørgsmålstegn ved det amerikanske testsystem. Optrapningen af testkulturen foregår ikke blot i USA, men er et fænomen, der i stigende grad viser sig i mange andre lande og på en måde opleves som en testbølge, der skyller ind fra USA.

Mange uddannelsesforskere skæver derfor spændt mod USA for at se, om testbølgen vil vende med Barack Obama i Det Hvide Hus.

Lotte Rahbek Schou er en af dem. Hun er lektor ved Institut for Pædagogik, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, og hun har i en årrække interesseret sig for forskningen i undervisningsevaluering og studeret den amerikanske testkultur nærgående. Hun fortæller, at mange lande har indført en række evalueringer og test, heriblandt Danmark, der med Bertel Haarder som undervisningsminister har fået obligatoriske nationale test. Det er ifølge Lotte Rahbek Schou en udvikling, som blandt andre OECD er med til at drive frem.

Test er en farlig vej

”Fra politisk hold begrundes evalueringstiltagene i et ønske om faglig opstramning for at sikre, at alle kan begå sig i en globaliseret verden, hvor viden får større og større betydning. Det er en international trend, som vi er hoppet med på,” fortæller Lotte Rahbek Schou, som kalder det ”en farlig vej”.

”Forskere har vist, at det ikke er uskyldigt at indføre test og evaluering i den danske folkeskole. Bertel Haarder forsøger at nedtone effekten af indførelsen af obligatoriske nationale test og evaluering. Hans argument er, at den obligatoriske testning kun vil tage 45 minutter af et helt skoleår. Men forskningen i USA viser, at testkulturen får en afsmittende virkning på hele skolekulturen, på skolens indhold, på undervisningsformerne, på målsætningerne for faget, på hele undervisningsmiljøet,” siger Lotte Rahbek Schou.

”Det, der er problemet, er, at det bliver et styringsmiddel ind i skoleklassen. At opnå en høj testscore har det med at blive vigtigere end at kunne tilfredsstillende egne faglige og didaktiske ambitioner i arbejdet med børnene. Standardiserede test har det med at indskrænke lærernes didaktiske råderum. Selve dagligdagen bliver instrumentaliseret.”

Er der ikke positive virkninger af de nationale test?

”Test kan være fornuftige i visse, snævert afgrænsede sammenhænge, hvis den enkelte lærer kan se det pædagogiske formål med dem. Men der er ingen dokumentation for, at børnene bliver dygtigere. Der er rapporter, der viser, at amerikanske 9-åriges scoringsniveau i læsning og matematik er gået en smule frem i løbet af de sidste 5 år. Men spørgsmålet er, om det er tegn på, at børnenes faglige niveau er hævet, når man samtidig ved, at lærere kun underviser i det stof, eleverne bliver testet i. Ifølge mange amerikanske forskere er test ▶

” Det er ikke nu, vi skal lægge små planer. Det er nu, vi skal leve op til vores moralske forpligtelse og give alle børn en uddannelse i verdensklasse.

et ineffektivt middel til at forbedre fagligheden i skolen, det er med til at rangordne eleverne, og værst af alt så skaber det en endnu større polarisering mellem eleverne.”

Desuden er der en fare for, at undervisningen bliver styret af, hvad eleverne skal testes i, så andre vigtige fag må vige – 'teaching for the test'. Som en lærer siger i en af de amerikanske undersøgelser, Lotte Rahbek Schou har gransket:

”I anden klasse underviser vi kun i det, børnene skal testes i, og vi er holdt op med at undervise i naturfag og historie. Vi har ikke længere morgensang eller tager på udflugter eller spiller musik. Vi viger også tilbage for at vise en video. Vi holder ingen pauser ud over 20 minutters frokost.”

Håb om forandring

Lærere, skoleledere og uddannelsesforskere drømmer om forandring. Og mange af dem er blevet revet med af Obamas håb om at kunne skabe et bedre samfund.

Lotte Rahbek Schou befandt sig i USA ved den amerikanske valgkamp klimaks – november 2008 – og hun oplevede den særegne tro på, at samfundet kan ændres til det bedre med Obama som leder. Hun var i USA på forskningsophold på Arizona State University, som netop har indgået en samarbejdsaftale med Danmarks Pædagogiske Universitetsskole.

”Det var så usædvanligt. Der var en helt fantastisk optimisme blandt forskerkolleger og studerende. Selv om Arizona er McCain-land, var der på universitetet en fantastisk tiltro til, at Obama ville vinde, og at det ville blive bedre med Obama. Folk troede pludselig på, at det kan lade sig gøre at forandre samfundet.”

Arizona State University var ellers hårdt ramt økonomisk i efteråret: På et semester skulle der skæres 12,5 procent af budgettet, og flere medarbejdere skulle afskediges. ”Den depression – eller det angreb på forskningen – blev koblet på en fantastisk tiltro til, at det kan lade sig gøre at ændre samfundet til det bedre,” siger Lotte Rahbek Schou.

Et slag for den offentlige skole

Det er svært ikke at lade sig forføre, når man hører Obamas overbevisende ord. Som for eksempel da han få dage før præsidentvalget tonede frem på millioner af amerikaneres tv-skærme i sin famøse reklamefilm, der varede ikke mindre end 30 minutter.

”Det er ikke nu, vi skal lægge små planer. Der er nu, vi skal leve op til vores moralske forpligtelse og give alle børn en uddannelse i verdensklasse. Jeg vil forbedre undervisningen for de helt små. Jeg vil rekruttere en hær af nye lærere og give dem bedre løn og bedre arbejdsforhold. Og til gengæld vil jeg kræve højere standarder og større personligt ansvar.”

Obamas store ambition er at rette op på den enorme ulighed og tilbyde en god uddannelse til alle grupper i samfundet. Hans overordnede, humanistiske uddannelsesplaner klinger til tider af socialdemokratisk uddannelsespolitik, sådan som vi kender det i Skandinavien. For eksempel vil han via planen 'Zero to Five' støtte og etablere flere og bedre daginstitutioner, der kan gøre en pædagogisk indsats for små børns læring og udvikling og samtidig aflaste arbejdende familier. Han vil gøre collegeuddannelse tilgængelig for flest mulige unge gennem en såkaldt 'American Opportunity Tax Credit'. Og endelig er han en varm fortaler for den offentlige skole.

”Der er ingen tvivl om, at Obama slår et slag for den offentlige skole, som skal kunne tilbyde alle grupper af samfundet en god uddannelse,” siger Lotte Rahbek Schou.

Den nye amerikanske drøm

Da Barack Obama vandt det amerikanske præsidentvalg, hørte Lotte Rahbek Schou studerende fra Arizona State University rende ud på gaden og brøle ”OBAMA! OBAMA! OBAMA!” for at få luft for entusiasmen.

Spørgsmålet er, om forskerne ved Arizona State University drømmer og håber forgæves. Kan håbet skabe et bedre uddannelsessystem? Kan det rette op på den herskende ulighed? Og vil Obama vende testbølgen?

Siden den berusende valgsejr har Obama overtaget Det Hvide Hus og dermed også nogle af de største problemer, en nyvalgt regering har skullet kæmpe med: en splintret økonomi, håbløse krige og en eskalerende konflikt i Mellemøsten og meget mere. Uddannelse står åbenlyst ikke øverst på agendaen.

Og selv om Obama får økonomiske midler til at indfri sine løfter om uddannelse, er det tvivlsomt, om han kan få sine løfter presset igennem systemet. Lotte Rahbek Schou nævner som eksempel lærerlønninger:

No Child Left Behind

Tidligere præsident George W. Bush står bag reformen No Child Left Behind (ofte kaldt NCLB), som blev vedtaget i januar 2002. Formålet er, at alle amerikanske elever skal have mulighed for at gå i en skole, der lever op til nationale standarder.

Reformens formål støtter de fleste op om, men NCLB har mødt voldsom kritik, da reformen har optrappet testningen i det amerikanske uddannelsessystem. Statslige standardtest er ikke nyt i USA, men med NCLB er de blevet lov.

Et vigtigt element i loven er, at skoler, distrikter og stater stilles til ansvar, såkaldt 'accountability': Hver stat er forpligtet til at hæve det faglige niveau gradvis med mindst fem procent årligt. Sker det ikke, er der sanktioner over for skolen. Lykkes det ikke for en skole at opnå en årlig fremgang i testene, får forældrene for eksempel ret til frit skolevalg, og skolen skal betale elevernes transportudgifter til den nye skole.

Kilder: www.nochildleftbehind.gov samt Lotte Rahbek Schou.

”En af mærkesagerne for Obama er at gøre en stor indsats for at få velkvalificerede lærere, blandt andet ved at give lærere mere i løn. I dag holder en tredjedel af alle lærere op inden for de første fem år af deres karriere. Hvis man vil styrke skolen, skal lærerflugten standses, og det skal gøres mere attraktivt at være lærer. Her hjælper en bedre lærerløn, men lærerlønninger er ikke et føderalt anliggende. Uddannelsesområdet er lagt i hænderne på de enkelte stater og deres lokale regeringer, så det er også de enkelte stater, der bestemmer, hvor meget lærere skal have i løn. Det betyder, at undervisningsministeren skal ud og forhandle med 50 forskellige stater om lærernes løn, hvis drømmen skal realiseres.”

Fremskridt eller forræderi

En anden dyster sky for mange uddannelsesforskere er Barack Obamas valg af undervisningsminister: Arne Duncan, tidligere leder af skolevæsenet i Chicago, USA's tredjestørste skoledistrikt. Som leder af Chicago-skolerne er Duncan kendt for at være reformivrig og for at stille skolerne til ansvar for deres effektivitet. Han har lukket skoler, der ikke klarede sig godt nok i de nationale test – samtidig går han også ind for etablering af 'charter schools', private skoler, der får del i de offentlige tilskud, men som er fritaget fra nogle af reglerne og reguleringerne, som de offentlige skoler er underlagt.

Mange af Lotte Rahbek Schous forskerkolleger på Arizona State University havde håbet på, at valget var faldet på Stanford-professoren Linda Darling-Hammond, som er en

arg kritiker af No Child Left Behind-loven, og som har været en vigtig pennefører for Obamas uddannelsesprogram.

Nogle kalder valget af Duncan for et decideret forræderi fra Obamas side. Andre ånder lettet op, da valget kunne have været langt mere tro mod den forrige regering, hvis der i stedet var blevet peget på eksempelvis Joel Klein, leder af New Yorks skolevæsen, eller Michelle Rhee, universitetsrektor i Washington D.C., der begge er kendte for en benhård accountability-styring. Begge har været på tale som kandidater til posten som undervisningsminister.

Da Obama præsenterede Arne Duncan som sit endelige valg af undervisningsminister, udtalte han:

”Det har været demokrater versus republikanere, kantineordninger versus status quo, flere penge versus flere reformer. Der er partiskel, og så er der skænderier, men ingen erkendelse af, at begge parter har både gode ideer og gode intentioner.”

Ligesom Barack Obama befinder Arne Duncan sig på en måde i midten mellem de stridende fløje, og det er muligvis en farbar vej, hvis uddannelseslovgivningen skal reformeres. Som *The Economist* konkluderer i en artikel, hvor de giver Duncan karakteren 10: Barack Obama ”er kongen af den gyldne middevej. Kun tiden vil vise, om den vej fører til meningsfulde reformer, eller om det bliver som et skib uden ror.”

Af Camilla Mehlsen
cme@dpu.dk

LÆS MERE:

Lotte Rahbek Schou: 'Klasseledelse via test og evaluering – som i USA?' i J.B. Krejsler & L. Moos: 'Klasseledelse – magtkampe i praksis. pædagogik og politik'. Dafolo 2008.

'B+ for the new boy'. *The Economist*. December 20. 2008.

'Blueprint for change. Obama and Biden's Plan for America'. www.barackobama.com

LOTTE RAHBEK SCHOU

Lektor ved Institut for Pædagogik, Danmarks Pædagogiske Universitets-skole. Hun har i flere år forsket i testkultur og evaluering, særligt i det amerikanske uddannelsessystem. Hun har været på flere forskeropholds i USA, senest i november 2008 på Arizona State University.

www.dpu.dk/om/lrs

Til efteråret er der dømt historiekanon i folkeskolen, når 29 historiske milepæle – fra Ertebøllekultur til 11. september – skal indgå i historiefaget. Kommer eleverne til at huske disse highlights, eller ryger de i glemmebogen efter eksamen? Historiker Bernard Eric Jensen mener, at eleverne vil glemme det kronologiske overblik, hvis ikke historieundervisningen forbinder milepælene med nutiden.

KAMPEN OM HISTORIENS

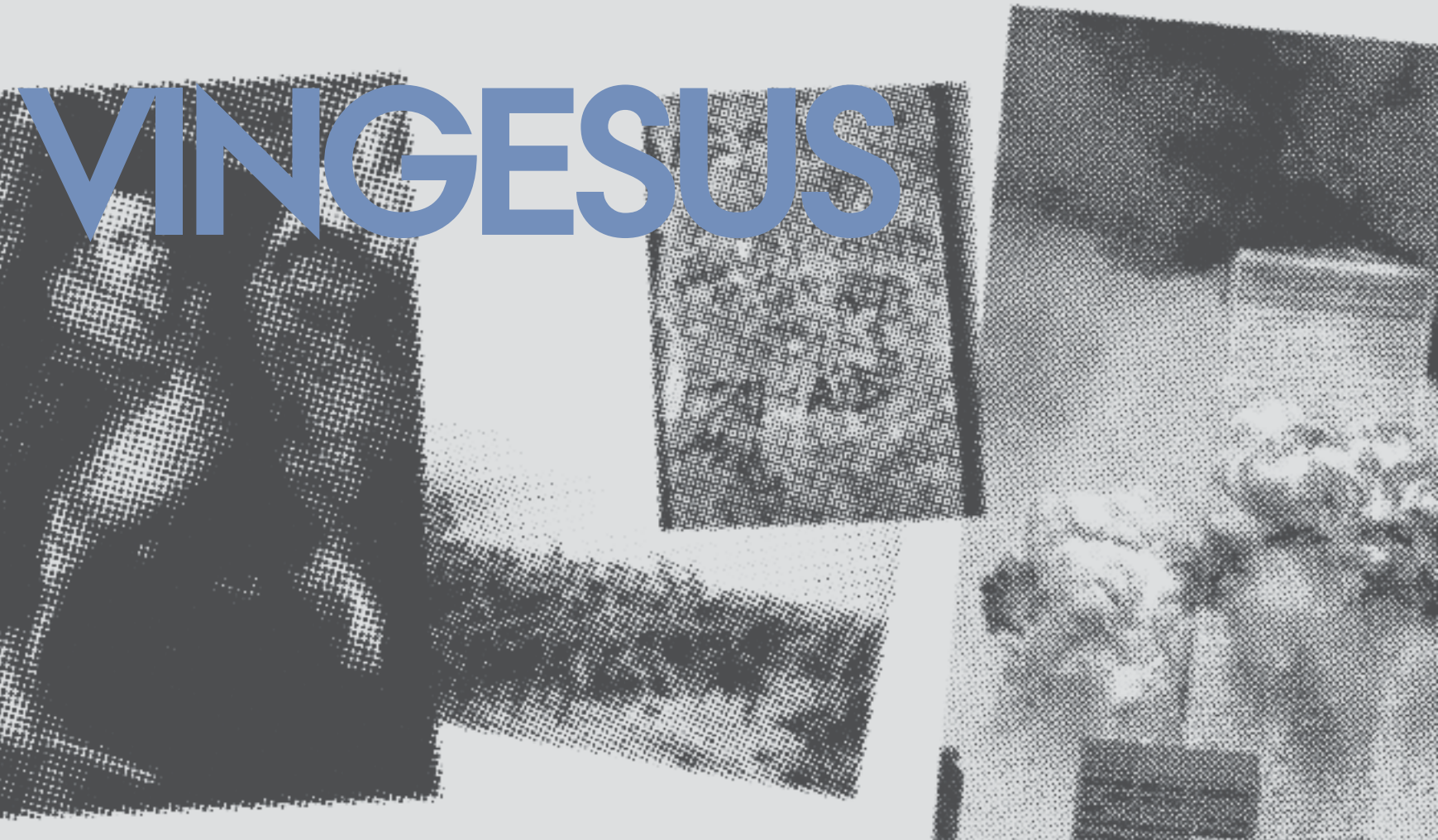
Den nye historiekanon

De nye Fælles Mål for Historie indbefatter en historiekanon på 29 punkter, som bliver obligatorisk stof for elever i folkeskolens historieundervisning fra 1. august 2009.

1. Ertebøllekulturen	11. Den Westfalske Fred	21. Kvinders valgret
2. Tutankhamon	12. Statskuppet 1660	22. Genforeningen
3. Solvognen	13. Stavnsbåndets ophævelse	23. Kanslergadeforliget
4. Kejser Augustus	14. Stormen på Bastillen	24. Augustoprør og Jødeaktion 1943
5. Jellingstenen	15. Ophævelse af slavehandlen	25. FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder
6. Absalon	16. Københavns bombardement	26. Enerikrisen 1973
7. Kalmarunionen	17. Grundloven 1849	27. Murens fald
8. Columbus	18. Stormen på Dybbøl 1864	28. Maastricht 1992
9. Reformationen	19. Slaget på Fælleden	29. 11. september 2001
10. Christian IV	20. Systemskiftet 1901	

Læs mere på
www.emu.dk/gsk/fag/his/historie-kanon/indeks

VINGESUS

* Det er efterhånden længe siden, at den tapre landsoldat drog af sted for at holde skansen mod prøjserne. I dag kæmper han mod Taleban og terrorister i Helmand-provinsen. Men hvad er den historiske baggrund for, at danske soldater sætter livet på spil tusindvis af kilometer fra Dannevirke og Dybbøl Banke i en centralasiatisk udørk? Det står historielærerne frit for, om de vil sætte det på skemaet. Stormen på Dybbøl i 1864 derimod er pligtstof fra næste skoleår.

Begivenhederne i historiekanonens er ikke udvalgt på grund af deres aktualitet som perspektiv på nutiden, men fordi de vurderes at have en langtidsholdbarhed, der hæver sig over tidernes ugunst, mener Bernard Eric Jensen. Han forsker i historiedidaktik ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole og er – som mange andre historikere – langt fra enig i de punkter, der er kommet gennem nåleøjet til Undervisningsministeriets historiekanon. Men først og fremmest er han skeptisk over for selve kanontankegangen – både af ideologiske og didaktiske grunde.

”Kanonen afspejler det uddannelsespolitiske projekt, den nuværende regering har sammen med sit parlamentariske grundlag. Det handler om at genoplive det dansk-nationale folkefællesskab. Politikernes aktie i alle kanonprojekterne – og ikke mindst historiekanonens – er at puste nyt liv i dette fællesskab. De bliver våben i en identitetspolitisk konflikt,” siger Bernard Eric Jensen.

Kanonens virker ikke

Ideologisk har Bernard Eric Jensen ikke meget til overs for den forestilling om et monokulturelt Danmark med samme historiske referenceramme, der ligger bag kanonen. Didaktisk set er der heller ikke noget, der taler for at undervise i en obligatorisk kanon.

”Den uddannelsespolitiske retorik i dag handler om, at vi skal have et uddannelsessystem baseret på evidens; hvad virker pædagogisk og didaktisk og hvorfor. Men der er intet, der peger i retning af, at det læringsmæssigt skulle være en god ide at gøre udvalgte begivenheder fra Danmarkshistorien til pligtstof,” siger Bernard Eric Jensen.

Den reform af historieundervisningen i folkeskolen og gymnasiet, der blev lavet i slutningen af 1980’erne og starten af 1990’erne, skulle gøre det historiske stof relevant for eleverne. Reformen gjorde begrebet om historiebevidsthed til det centrale. Nu skulle gennemgangen af danmarkshistoriske knudepunkter ud fra bedagede forestillinger om, hvad der var vigtigt for eleverne at vide, afløses af en historieundervisning, der tog afsæt i nutiden.

”Med begrebet om historiebevidsthed blev det didaktiske nøgleproblem, hvordan vi kan koble fortid og nutid sammen. Hvilke kulturer, traditioner og begivenheder fra fortiden kan perspektivere vores liv i dag? Det gav en fleksibel undervisning, der lod skiftende aktuelle problemstillinger styre valget

”Der er intet, der peger i retning af, at det læringsmæssigt skulle være en god ide at gøre udvalgte begivenheder fra Danmarkshistorien til pligtstof.”

af historiske emner, der kunne kaste lys over dem,” siger Bernard Eric Jensen..

Der var ikke i sig selv noget galt med det nationale sigte i historieundervisningen, pointerer han. Men den fungerede kun så længe, som opbygningen af nationalstaten var et politisk projekt, der engagerede folk, og så længe de kunne identificere sig med konflikter og fortællinger om, hvem og hvad det danske folk var.

”Den optik er ikke de unges i dag, og derfor løb historiefaget ind i problemer. Man ville have, at folk reproducerede nogle forestillinger og billeder uden at forholde sig til, hvorfor det var værd at vide noget om de ting, der blev taget op,” siger Bernard Eric Jensen.

Hjernen husker, hvad den bruger

Historiekanonens skal give eleverne en grundlæggende viden om centrale begivenheder fra primært Danmarkshistorien, garneret med nogle verdenshistoriske milepæle. Men selv om disse højdepunkter regnes for afgørende, er der ingen garanti for, at eleverne husker dem, når de forlader folkeskolen. Snarere tværtimod.

”I historiedidaktiske termer taler vi om, hvilken undervisning der danner erindringsspor. Hvad er det, der sætter sig fast i det lange løb? Det er det, der opleves som perspektiverende og relevant set fra en nutidshorisont. Og hvis de unge ikke kan se forbindelsen mellem fortid og nutid, går undervisningen ind ad det ene øre og ud ad det andet – også historiekanonens,” siger Bernard Eric Jensen.

Han understreger, at det historiedidaktiske paradigme om nutidsrelevans støttes af den neurovidenskabelige hukommelsesforskning, der ser det som en kvalitet ved den menneskelige hukommelse, at den er selektiv.

”Hjernen dumper, hvad den ikke skal bruge. Vi lader ikke vores hukommelse sande til med unødigt viden. Vi husker det, vi har en forventning om, vi skal bruge. Mange af emnerne i historiekanonens har helt sikkert haft brugsværdi for os engang, men de fleste af os oplever dem ikke som centrale længere,” siger Bernard Eric Jensen.

Fædrelandskærlighed forsvinder

Det hænger sammen med nationalfølelsens ændrede status. Hvad enten vi vil eller ej, er det et faktum, at Danmark i dag er et flerkulturelt samfund, men det ignorerer historiekanonens fuldstændigt, mener Bernard Eric Jensen. Samtidig er unge danskere generelt mindre optaget af, hvad det vil sige at være dansk.

Han citerer politologen Christian Albrekt Larsens undersøgelse om ’Danskernes nationale forestillinger’, der udkom i 2008:

”De yngre generationer har et mindre følelsesmæssigt tilhørsforhold til Danmark, de har færre kriterier for at være ’rigtig dansk’, og de er mere i tvivl om monokulturens overlegenhed. Nationalfølelsen spiller stadig en rolle for identiteten, men noget tyder på, at den ægte fædrelandskærlighed dør ud med de generationer, der oplevede 2. verdenskrig.”

Det betyder ifølge Bernard Eric Jensen, at de unge har en anden optik på, hvilke historiske emner de oplever som relevante. I den globaliserede verden spiller det nationale en stadig mindre rolle for identitetsdannelsen. Til gengæld efterlyser de unge en tættere kobling til det allernærmeste: familien.

”Det felt, hvor den største historieinteresse manifesterer sig i dag, er slægtsforskningen. Det skyldes, at familien og slægten er et af de få relativt stabile ankerpunkter for identitetsdannelsen. Da jeg var dreng, var det lettere at springe fra familiehistorie til det danske folks historie. Det spring er blevet vanskeligere i dag, og det ser vi over hele den vestlige verden. Det hænger sammen med de ændrede socialisationsbetingelser, som det komplekse mediebillede blot er ét eksempel på. De unge skal danne identitet ud fra et langt mere heterogent sæt af impulser. Som identitetsmærker har ’det danske folk’ og det nationale tabt den position, det havde for 50 år siden. Historieundervisningen må tage udgangspunkt i denne pluralisering,” mener Bernard Eric Jensen.

Historiemotorvejen

I de nye Fælles Mål for historie i folkeskolen opprioriteres det kronologiske overblik. Det betyder ifølge Bernard Eric Jensen, at den ’klassetrinssikrede kronologi’ kan være på vej ►

Den nye historiekanon

Hvis Bernard Eric Jensen skulle undervise i historie, ville han i hvert fald inddrage disse tre emner for at perspektivere dagens flerkulturelle Danmark:

Kristendommens indførelse 960 – og islam

For godt 1000 år siden skiftede danskerne asatroen ud med kristendommen. Det er interessant, for det viser, hvordan en udefrakommende kulturel strømning overtages og gøres til del af den danske nationale, ja etniske identitet. Kunne vi også i dag optage noget radikalt nyt og gøre det til vores eget? Dengang var den offensive religion, der kom fra Mellemøsten, kristendommen – i dag er det islam. Kunne man forestille sig en islamisering af danskerne, på samme måde som de blev kristnet for 1000 år siden? For de fleste danskere er det en uhyrlig tanke, men i historisk perspektiv er det værd at tænke over.

Indfødsretten 1776 – den geografiske dansker

Med loven om Indfødsret prøver den danske stat med Høegh-Guldberg i spidsen at opbygge en helstatsidentitet – dvs. en fælles identitet for ”danskere, norske og holstenere”, der bygger på territoriet og ikke etnicitet. En identitet, der skal bygge bro over kulturelle og sproglige forskelle i det samlede kongerige, og som ikke har noget med ’det nationale’ at gøre. Med andre ord: Det er en del af vores historie at være et flerkulturelt samfund.

EF-medlemskab 1972 – arbejdskraftens frie bevægelighed

De seneste 35 år er der to identitetspolitiske følsomme spørgsmål, der har delt danskerne – forholdet til flygtninge og indvandrere og forholdet til EU. Vi inviterede gæstearbejdere til landet, fordi vi havde brug for deres arbejdskraft, og vi sagde ja til EF-medlemskabet og senere til EU, der har arbejdskraftens frie bevægelighed som grundprincip. Vi åbnede dermed for at gøre Danmark til et flerkulturelt samfund, og den fastholdelse af den nationale optik, vi ser i dag, er derfor i historisk lys identitetspolitisk inkonsekvent.

tilbage til historieundervisningen. Historiebevidsthedsbegrebet i reformen var et brud med en opfattelse af kronologi, hvor man begynder med oldtiden og så engang i 9. klasse når frem til nutiden.

”Man forestiller sig, at der fra stenalderen går en lang og lige motorvej, der fører frem til i dag. Men koblingen til, hvorfor det er vigtigt for os at vide noget om Ertebøllekulturen, kommer ikke til at fungere. Der er intet, der tyder på, at det vil lykkes at give eleverne dette kronologiske overblik, for de glemmer det! De fleste mennesker har nu engang et brugsforhold til fortiden. Vi vil gerne lære af fortiden og bruge den til at blive klogere på, hvad vi skal gøre i dag, men afsættet må være nutidigt. Kun derved kan historien bundfælde sig som erindringsspor,” siger Bernard Eric Jensen.

”Eleverne glemmer det kronologiske overblik! De fleste mennesker har nu engang et brugsforhold til fortiden.”

Sandheden om 1864 skifter

Bernard Eric Jensen kigger ned over kanonlistens 29 punkter og afkoder hurtigt dens særlige diskurs:

”Der er intet, der afspejler, at vi er blevet et flerkulturelt samfund. Det er en national tænkemåde med afstikkere til klassikere i den vestlige kulturs historie: Med Tutankhamon får vi bekræftet, at vores højkultur går tilbage til Egypten, vi får kristendommen ind med Kejser Augustus, den europæiske kolonisering af verden med Columbus, og den dårlige samvittighed med ophævelsen af slavehandlen.”

Han standser ved Stormen på Dybbøl i 1864. ”Frem til 2. verdenskrig var Stormen på Dybbøl et helt afgørende identitetsspørgsmål. Der foregik en politisk kamp om vores forhold til Tyskland, og den ene roman efter den anden tematiserer modsætningsforholdet til tyskerne, nederlagsstemningen og mindreværdskomplekset efter 1864. Men dette nationale identitetsspørgsmål er ikke spændende for de unge i dag!” pointerer Bernard Eric Jensen.

At krigen i 1864 ikke kun er støvet pligtstof i en historiekanon, men stadig har potentiale til at fascinere, er journalisten Tom Buk-Swientys historiske fortælling ’Slagtebænk Dybbøl’ et eksempel på. Bogen, der udkom i 2008, har ligget på bestsellerlisten for faglitteratur. For Bernard Eric Jensen er den et godt eksempel på, hvordan historien kan fange os, hvis den bringes til at tale ind i en nutidig horisont og kan perspektivere vores forestillinger og problemstillinger.

”Bogens appel ligger i, at den fremstiller 1864-krigens grusomhed – i modsætning til den glorificering af krigen

og det at ofre sig for den nationale sag, der tidligere var fremherskende. Den viser, hvor blodig og til dels meningsløs krigen var, og den beretter om danske politikeres hovmod og inkompetence som del af forklaringen på, at det gik så galt,” siger Bernard Eric Jensen.

Historiens appel

Den samme tendens ser Bernard Eric Jensen i forhold til besættelsestiden, der ikke har udtømt sin fascinationskraft – tværtimod.

”De unge tænder fortsat på besættelsestiden. Men når ’Flammen og Citronen’ kan blive så stor en succes, er det, fordi optikken er en anden end i 1950’erne. Den gør modstandskampen og stikkerlikvideringerne problematiske. Den peger på de familiemæssige omkostninger for de mennesker, der involverer sig i kampen, og hvordan de oplever nogle politiske og personlige dilemmaer. Det er tvetydigheden, der gør det interessant,” siger han.

Film som ’Der Untergang’ og ’Flammen og Citronen’, der bliver blockbusters og rejser debat i medierne, er eksempler på, hvor vigtigt det er, at man kan tage historiske emner op, når de er aktuelle – og ikke er nødt til at vente, til det bliver deres tur i den klasstrinsfikserede kronologi. Det kræver, at historieundervisningen bevarer sin fleksibilitet, mener Bernard Eric Jensen.

”I dag beskæftiger man sig i gymnasiet og folkeskolen med Afghanistans historie. Det er der næppe nogen, der har gjort før. Det er jo en indlysende kobling mellem nutid og fortid: Danske soldater mister livet i Afghanistan – hvad er den historiske baggrund for det? Men som pligtstof i en kanon ville det miste sin appel, fordi det så ikke længere udspringer af historiedidaktikkens vigtigste spørgsmål: hvordan kan fortiden bruges fleksibelt til at perspektivere de ting, der optager os i dag”, slutter Bernard Eric Jensen.

Af Carsten Henriksen
cahe@dpu.dk

Bernard Eric Jensen

Mag.art. i historie og lektor ved Institut for Didaktik, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Bernard forsker i historiedidaktik, fagkyndighed og identitetspolitik og har skrevet om disse emner i blandt andet ’Kulturarv – et identitetspolitisk konfliktfelt’ (Gads Forlag 2008) og ’Fag og faglighed – et didaktisk morads’ (Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag 2007).

www.dpu.dk/om/bernard

EN BOG OM SPROG – I DAGINSTITUTIONER ANALYSER AF SPROGLIG PRAKSIS

Redigeret af Lars Holm og Helle Pia Laursen

Pris: 188 kr. * 176 s.
ISBN: 978-87-7684-279-6

NYHED

I de senere år er børns sprog blevet genstand for stadig større opmærksomhed. Pædagoger, lærere og andre, der møder børn i deres professionelle virke, forventes at have særlig viden om udviklingen af børns sprog. I denne antologi anlægges et syn på sprog som social praksis. I bogens to hoveddele ses dels på hverdagens sprogbrugspraksis i daginstitutioner, dels på den del af daginstitutionernes sprogbrugspraksis, der har med sproglig evaluering at gøre. Antologien er et centralt bidrag til en bredere forståelse af samspillet mellem børns sprog og institutionel praksis.

Undervisere og studerende inden for det pædagogiske felt samt alle med faglig interesse i daginstitutioners praksis vil have udbytte af denne bog.

Lars-Henrik Schmidt
LEARKOMPLEKSET
Lars-Henrik Schmidt
Pris: 198 kr. * 200 s.
ISBN: 978-87-7684-273-4
UDKOMMER FORÅR
2009

Lars-Henrik Schmidt
ON RESPECT
Lars-Henrik Schmidt
Pris: 168 kr. * 220 s.
ISBN: 978-87-7684-275-8
UDKOMMER FORÅR
2009

FRANS ØRSTED ANDERSEN
**FINSK FOLKESKOLE – OG
DANSK TIL EN SAMMEN-
LIGNING**
Frans Ørsted Andersen
Pris: 248 kr. * 250 s.
ISBN: 978-87-7684-276-5
UDKOMMER FORÅR
2009

NYHED

Lars-Henrik Schmidt fremfører her tesen om feminiseringen af kulturen. Dokumentationsfordringen er på nippet til at tage magten fra vidensidealene, og det sker så selvfølgelig, at eventuelle problemer heri ikke bemærkes. Forfatteren benytter et socialanalytisk perspektiv til at diagnosticere vores indtræden i, hvad han kalder, datterens og lystens æra.

E-BOG

I denne bog slås der til lyd for, at vi bør gøre op med forestillingen om, at parterne i det pædagogiske forhold er jævnbyrdige. Lærere er eksempelvis i deres fulde ret til at vise despekt over for elever, der ikke respekterer det læringsmiljø, læreren forsøger at fremme. Bogen er en redigeret engelsk version af Om respekten.

Finsk folkeskole har en vedholdende føring i store internationale undersøgelser som PISA og Nordlæs. Med fokus på det gode læringsmiljø, positiv psykologi og flow-teori beskriver Frans Ørsted Andersen organisationen af den finske folkeskole og læreruddannelse og giver illustrative eksempler fra den finske folkeskoles hverdag med vægt på didaktisk og praktisk pædagogisk kompetence og sociale / relationelle forhold.

Når Susse Wold og Ole Grünbaum nedfælder deres erindringer, er det, fordi de hungrer efter en fremtid – også som ældre. Det at skrive en erindringsbog kan hjælpe forfatteren med at forlige sig med en ny livsfase og læseren med at se sit eget liv med andre øjne, fortæller lektor Tine Fristrup, der forsker i aldring og erindringsbøger.

Trangen til at skrive sit liv

* ”En dag forsvandt min fremtid lige pludselig. Jeg havde ellers holdt af min fremtid, altid. Den var så fuld af håb, den havde så mange løfter i sig. Den var der bare altid ved min side, min fremtid, og den gav min nutid et løft. Nu gik jeg rundt på gaden og var i tvivl om, hvor jeg skulle gå hen. Jeg var havnet i et fremtidshul.”

Sådan skriver forfatter Ole Grünbaum i sin erindringsbog ’Den dag min fremtid forsvandt’ fra 2008. Hans bog er en ud af de mange erindringsbøger, der har fået forlagene til at melde om et boom.

Kendte, der knap er rundet de 30, udgiver deres erindringer om livet som fodboldstjerne, cykelrytter eller fotomodel. Men langt de fleste forfattere har en dåbsattest af noget ældre dato. Når hårene bliver grå, og ledene begynder at knirke, opstår der for mange en trang til at gøre status og forlige sig med det liv, man har levet. Samtidig opstår et ønske om at finde ud af, hvad man skal fylde ind i ’fremtidshullet’. Det fortæller lektor og ph.d. på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole Tine Fristrup, der de sidste tre år har forsket i aldring og alderdom og nu har fokus på erindringsbøger.

”Provokationen i at træde ind gennem alderdommens port og følelsen af, at fremtiden forsvinder, som den 60-årige Ole Grünbaum fortæller, er udgangspunktet for mange af samtidens aldrende personer og deres erindringsbøger. Ved at fortælle om sit liv har man mulighed for at forholde sig til det, og mange oplever derved, at alderdommen indeholder en fremtid og dermed håb om at kunne fortsætte sit liv mere eller mindre som hidtil. ’Jeg er fuld af håb’, ender Ole Grünbaum faktisk med at sige. Og det er meget karakteristisk for de erindringsbøger, der de senere år er udgivet af dem, der er født i 1940’erne,” forklarer Tine Fristrup og skynder sig at tilføje, at det ikke er alderen, men personen, der er afgørende for erindringsbøgerne.

”Vi kan alle leve et langt liv og opnå livserfaring, men det er langt fra sikkert, at et forlag vil udgive det i bogform. I dag handler det om at have et interessant liv. Forskelliggørelse er vor tids fikse idé. Det vidner boomet af erindringsbøger om: Vi skal være forskellige, særlige og beundringsværdige – faren er selvfølgelig, at vi ender med at blive forskellige på den samme måde, hvis alle skriver erindringsbøger.”

De nøjsomme og livskunstnerne

At samtidens aldrende nedfælder deres erindringer, er der ikke noget nyt i, men Tine Fristrups forskning viser, at det, de fortæller om, har ændret karakter. Fra at være udelukkende et tilbageblik på livet er der i dag i langt højere grad tale om et tilbageblik, der muliggør et fremtidsblik.

Hun trækker på rapporten ’Det gode liv er skrøbeligt’ fra Socialministeriet fra 2001, hvor der skelnes mellem dem, der er født før, og dem, der er født efter Anden Verdenskrig. De, der er født før Anden Verdenskrig, kaldes ’de nøjsomme’, mens generationen efter – som for eksempel Ole Grünbaum tilhører – er ’livskunstnerne’.

”Karakteristisk for de nøjsomme er, at de har levet med krigen og tager udgangspunkt i, at det var forfærdeligt og skrækkeligt, men de overvandt det. Deres projekt er at fortælle, at de blev en succes på trods. De dvæler ikke så meget ved det forfærdelige eller deres personlige nederlag, men ved det at komme videre.

Med livskunstnerne rykker vi ind i personerne. Den indre fremmedgørelse bliver nu livsprojektet: At blive sig selv – at være undervejs med sig selv – udgør efterkrigstidens identitetsarbejde. Livskunstnerne går ind i deres nederlag, tager mere eller mindre ansvar for dem – og ender med at sige: Det kunne have været meget anderledes, men det var sådan, det blev. Forligelsen med livets skuffelser åbner ►

for nye muligheder i alderdommen. Vi ved, at det ender med døden, men hvornår den indfinder sig, ved vi ikke, så derfor stopper livet ikke i alderdommen.”

I 1943 udkom forfatteren Henrik Pontoppidans erindringsbog 'Undervejs til mig selv: Et tilbageblik'. Og ifølge Tine Fristrup er den et godt eksempel på de nøjsomes erindringsfortællinger.

”Hos Henrik Pontoppidan er der ikke noget, der bare er forfærdeligt punktum. Der er altid et komma og et men, der viser, at han kom videre og overkom det – modsat eksempelvis Ole Grünbaum, der åbenlyst kæmper mod dømoner, sygdom og panikfølelsen over at blive gammel. Nogle kalder Grünbaums erindringer for patetiske og selvoptagede, men han står i højere grad ved og dvæler ved sine personlige nederlag.”

Et andet eksempel, Tine Fristrup fremhæver, er skuespiller Susse Wold, der i sin erindringsbog 'Fremkaldt' fra 2008 fortæller om de kriser og nederlag, hun har gennemlevet.

”Hun fortæller blandt andet om sin skilsmisse, dødsfald, et nervøst hjerte og brystkræft og konkluderer, at det er i den personlige krise, man ændrer sig,” forklarer Tine Fristrup – og peger med et citat fra Henrik Pontoppidans bog på en anden forskel mellem de nøjsomme og livskunstnerne:

”Da jeg i sin Tid begyndte at skrive disse erindringer, var det jo Meningen at føre dem op gennem Aarene, indtil der ikke var mere at fortælle, eller Pennen af naturlige Aarsager faldt mig ud af Haanden. Men i den frygtelige ødelæggelseskrig, vi nu igen er omgivet af og hvor så meget staar på Spil for os alle sammen, er vore private Hverdagshændelser uden Interesse.”

”Henrik Pontoppidan lader en ydre omstændighed gå forud for sig selv som individ, der er simpelthen noget, som er større end ham selv, når det handler om krig. Det ville livskunstneren aldrig gøre. Her slår efterkrigstidens selvtematiseringstendens igennem. Det enkelte liv er unikt, og der er krav til den enkelte om at definere og stå ved sig selv som individ.”

Erindring er ikke sandhed

Er det nu også sandt? Kan man stole på erindringsfortællingerne? Erindringsbøgerne møder jævnlig kritik, for forlagene markedsfører bøgerne som 'hudløst ærlige' og 'sande' beretninger, men er forfatterens minder overhovedet sande? Ifølge Tine Fristrup er kritikken imidlertid uinteressant.

”Det er ikke det, erindringer handler om. Erindringer er ikke sande – de er tilsatte. Man er nødt til at skelne mellem hukommelse og erindringer: Erindringen er ikke fikseret som hukommelsen, men et interpretationsanliggende,” fastslår hun og refererer til den forklaring, som professor i pædagogik og filosofi Lars-Henrik Schmidt giver på erindringer i bogen 'Det videnskabelige perspektiv'.

Erindringen er, ifølge Lars-Henrik Schmidt, det i erfaringen, der er hinsides hukommelsen. Hukommelsen kan lagres i overlevering, i skrift, i maskiner eller i andet materiale,

hvorimod erindringen må genkaldes og gentilgnes.

Eksempelvis er det muligt at rekonstruere et hus ud fra de spor, det efterlader i form af stolpehuller. Det er endda muligt at rekonstruere producentens arbejdsgang, men det er ikke muligt at rekonstruere det hånddelag, som viser hans erindringer fra andre produktioner. Vi kan med andre ord ikke rekonstruere producentens erfaring.

”Når hukommelsen ikke har karakter af stolpehuller, men af skrift, der fortæller om en erindring, bliver erindringen til på ny – og ikke som det oprindelige. Man har mulighed for at forme sin egen erindring og tilbyde sin interpretation af ens levede liv, som andre i princippet kan være ganske uenige i,” uddyber Tine Fristrup.

Livets røde tråd

For mange af de erindringsforfattere, Tine Fristrup har studeret, gælder det, at kimen til deres erindringsbøger er blevet lagt gennem deres foredragsvirksomhed. Her har de haft mulighed for at afprøve deres erindringer på andre – finde ud af, om deres fortælling om deres liv er interessant for andre, samtidig med, at samspillet, og måske spørgsmålene fra tilhørerne, hjælper dem til at give deres fortælling struktur.

”Erindringer er den enkeltes måde at tale sig selv frem på. Når man begynder at fortælle sin historie og får spørgsmål, dukker der minder frem, og man begynder at se den røde tråd tydeligere og tydeligere. Man sætter sine erindringer ind i en form og en struktur. Og faktisk kan den sammenhæng, man fortæller sig ind i, være svær at ændre igen. Det bliver den historie, man vælger,” siger Tine Fristrup og fremhæver det interpretationstilbud, der ligger i erindringsbogen:

”Erindringsbøgerne kan ses som et forsøg på at fremsætte et værditilbud. Jeg har givet mit liv værdi – siger det dig noget? Giver det også værdi for dig? Ikke den samme værdi, for i interpretationen ligger netop muligheden for at tilsætte sine

” Det liv, man har levet, bliver til i lyset af det liv, man lever.

egne værdier. Der er altid tale om et twist. Det kan godt være, at Ole Grünbaum eller Susse Wold har villet noget med deres bøger, men når man læser dem, bliver de til noget andet.” Fortæller man sine personlige erindringer, har man allerede tilsat en slutning. Og det er ifølge Tine Fristrup vigtigt at have for øje – og siger igen noget om, hvordan man former sine erindringer:

”Når Susse Wold som ældre beskriver sit første møde med Bent Mejding, ved hun godt, at han ender med at blive hendes mand. Selv om hun ikke afslører det, præger det selvfølgelig den måde, hun beskriver mødet på. Og det at hun i det hele taget vælger at forholde sig til mødet, bliver jo interessant set i lyset af det, der er sket: Var de ikke blevet gift, havde teksten haft en anden tone. Det liv, man har levet, bliver til i lyset af det liv, man lever, og meningen med livet installeres i forhold til nutiden.”

Dannelse i alderdommen

”Jeg tror, at der inderst inde i menneskets hjerte er en modtager, og så længe vi er i stand til at modtage budskaber om håb, begejstring og mod – så længe er man ung og levende. Mens jeg har siddet og skrevet, har jeg følt mig meget i live – på en ny måde, og det vigtigste er vel selve livet.”

Sådan slutter Susse Wold sin bog 'Fremkaldelse'. Ligesom hos Grünbaum er hendes afslutning præget af liv, håb og tro på fremtiden. Og netop det er, ifølge Tine Fristrup, vigtigt for vor tids ældre – livskunstnerne.

”Vor tids aldrende personer har for alvor slået fast, at man ikke er fiks og færdig i alderdommen, men at der også i alderdommen er tid til at være undervejs i selvdannelsens æra. Og netop erindringsbogen kan bidrage til den dannelsesproces. For forfatteren selv kan det hjælpe til at ordne og forlige sig – og dermed finde håb for den nye livsfase. For læseren er det en mulighed – for en tid – at skride ud i en andens livserindringer og vende tilbage og se sit eget liv med andre øjne.”

Af Eva Frydensberg Holm
Efh@dpu.dk

Tine Fristrup

Ph.d. og lektor i gerontopædagogik på Institut for Pædagogik ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Hun forsker i problemstillinger inden for det special-, social- og gerontopædagogiske forskningsfelt med fokus på, hvordan moderniseringsprocesser ændrer vores kategoriale konstruktioner af normalitet og afvigelse.

www.dpu.dk/om/tifr

Folk er ikke ens, selvom de er jævnaldrende. Og de bliver ikke pludselig ens, bare fordi de når en bestemt alder. Alligevel fremturer vi som om, der findes sådan en stor port, ALDERDOMMENS PORT, og når man er gået igennem den – og hold dig fra den længst muligt, siger jeg bare – så er man derinde: I alderdommen. Et dødsdygt sted at opholde sig. Alderdommen er karakteriseret ved, at alle derinde har godt af det samme. Og det, de har godt af, det er sjovt nok det samme, som spædbørn har godt af: Ro, renlighed og regelmæssighed. Og det, de ikke har godt af, er, at der sker noget nyt eller i det hele taget forandring. Det kan de gamle ikke li', det gør dem utrygge.

Journalist Lone Kühlmann i 'Vi bliver ikke yngre – fat det!'

Jeg skal finde ud af noget, jeg skal finde ud af noget, og det er ikke bare at blive 'gammel', med alt hvad det medfører i samfundet, for ens image, for ens arbejdsmuligheder osv. – men det er sandelig også at være et dødeligt menneske, at skulle forsvinde igen simpelthen. At være på vej ud! Når man virkelig tænker over dette, har ens ego og personlighed svært ved at sluge det. Og hvordan nedtrapper man sit ego? Kan nogen fortælle mig det?

Forfatter Ole Grünbaum i 'Den dag min fremtid forsvandt'

Måske skal man øve sig en halv time hver dag på ikke at lade sig begrænse af sin alder – eller af noget som helst andet. Jeg ved godt, at vi forandres hver eneste dag. At kæmpe imod det er at spille tiden, og det har man ikke tid til, når man bliver 70, men min alder passer sig selv, og man skal ikke kæle for sin bekymring.

Skuespiller Susse Wold i 'Fremkaldt'

Ny neurovidenskab viser, at hukommelse ikke lagres et bestemt sted i hjernen, men er en sansemæssig oplevelse, der er spredt ud i mange af hjernens nervernetværk. Vi husker bedre konkrete oplevelser end abstrakt viden, fordi det konkrete appellerer til flere sanser, og den viden bør man bruge i skolen, mener neurobiolog Theresa Schilhab.

DET, JEG SANSER, HUSKER JEG

* Hvordan lagres viden i hjernen? Hvorfor sætter nogle erfaringer varige spor i hjernen, mens andre – bogstaveligt talt – går hen over hovedet på os? Hvorfor husker vi tydeligt lugten af madpakkevarm makrel, mens de matematiske ligninger, som vi lærte på samme tid, er forsvundet som dug for solen?

Theresa Schilhab er neurobiolog og forskningsleder ved Forskningsenhed for Kognition og Neurovidenskab ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, hvor hun blandt andet forsker i sammenhængen mellem læring, hukommelse og neural aktivitet. Hun fortæller, at neurovidenskaben inden for de seneste år har gjort fund, der rykker ved vores viden om, hvad hukommelse er:

”Man har fundet ud af, at mange forskellige dele i hjernen aktiveres, når vi har hukommelse om noget. Hvis man for eksempel læser ordet ’kanel’, så ihukommer vi bevidst eller ubevidst mange af de forskelligartede erfaringer, vi har med kanel. Altså: Når du *lugter* til kanel, er der aktivitet et bestemt sted i din hjerne. Det viser sig så, at der også er aktivitet i det sted, når du *læser* ordet kanel. Ligesom der formentlig også vil være aktivitet i de områder af hjernen, som har at gøre med håndteringen af en kanelstang eller kanelkrukke, og i de områder, hvor du har lagret ideer om nisser, risengrød eller mormor, eller hvad du nu har af erfaringer, hvor kanel indgår.

Udtrykket ’kanel’ består altså af en masse delkomponenter, som til sammen udgør repræsentationen kanel. Hvor man før i tiden mente, at hukommelse blev lagret et bestemt sted i hjernen, for eksempel i hippocampus, ved man nu, at når vi erindrer noget, så aktiveres nervernetværk, der fordeler sig over store områder af hjernen – for eksempel også dem, der vedrører smags- og lugtopplevelser,” fortæller Theresa Schilhab.

Inaktive nerver dør

Set fra et neurobiologisk synspunkt er hukommelse erfaringer, der har skabt cellulære forandringer forskellige steder i hjernen. Hjernen består af cirka 20-30 milliarder nerveceller – også kaldet neuroner. Theresa Schilhab fortæller, at et almindeligt neuron som regel sidder i et netværk og derfor har kontaktsteder (synapser) med mange forskellige neuroner. Neuronerne i et område ændres fysisk, afhængigt af hvor meget aktivitet der er. Hjernen er i den forstand plastisk. Den forandrer sig som følge af de påvirkninger, den bliver udsat for. Jo mere kraftig og hyppig en påvirkning er, jo stærkere bliver aktiviteten i det pågældende nervernetværk, og jo mere langvarig bliver hukommelsen. Skal vi for eksempel huske et telefonnummer, som vi skal bruge en enkel gang, og derefter glemme, så vil man kunne se cellulære forandringer i neuronet, men forandringerne forsvinder, og neuronet er tilbage til start-udgangspunktet efter kort tid. Det er ►

Hjerne, krop og læring i naturen

Sammen med forskerkollegaen Christian Gerlach og folkeskolelærerne Anne Mette Kaae Petersen og Lasse Bak Sørensen har Theresa Schilhab skrevet bogen 'Skolen i skoven - Hjerne, krop og læring i naturen', hvor nogle af de neuropsykologiske begrundelser fundes i den praktiske hverdag. Bogen handler om 'Naturklassen', som en gang om ugen bliver undervist i det fri. Derved forsøger lærerne at tilgodese noget af den nye viden, som man har om hjernen og menneskets biologiske bagage.

Kombinerer man læring i klasseværelset med læring i naturen, stimuleres flere af elevernes sanser og derved øger man chancen for, at de husker den faglige viden, forklarer Theresa Schilhab:

"Undervisningen i skoven forstærkes af, at eleverne udfører opgaver, hvor de selv sætter deres krop på spil. Opbygning af et godt bål kræver erfaring, som blandt andet hviler på betingning a la: 'hvis X så Y'. For eksempel: 'Når flammen er rødorange, så skal der flere kviste på'. Det er banale regler, som kroppen har grebet, uden at bevidstheden nødvendigvis har fanget dem. Kroppen er i den forstand hele tiden på vagt over for nye sammenhænge, som den kan lære - og det sker oftest, uden at vi er opmærksomme på det."

det, vi kalder korttidshukommelsen. Langtidshukommelsen giver derimod anledning til varige celleforandringer, som udgør det egentlige hukommelsesspor i hjernen. Der kan også være områder af hjernen, som aldrig bliver brugt, og her vil nervenetværkene efterhånden svinde hen, forklarer Theresa Schilhab.

Vi husker bedst det konkrete

På baggrund af erfaringer 'væner' neuronerne sig altså til at benytte bestemte kommunikationsveje, og jo kraftigere og hyppigere en erfaring forekommer, jo mere fasttømrede bliver disse mønstre. Men for at noget kan sætte sig fast, må det gøre indtryk. Hvad afgør, om noget kommer ind og rykker ved vores neuroner?

Forsøg viser, at personer, der præsenteres for lister af ord, de skal huske, bedre kan huske de ord, der henviser til konkrete genstande - for eksempel 'havelåge' - end de ord, der henviser til abstrakte forhold, som for eksempel 'demokrati'. Årsagen er givetvis, at de konkrete ord kan kodes på flere måder end abstrakte ord for eksempel i form af billeder, handlinger og indre forestillinger, og hjernen er fremragende til at huske billeder, fortæller Theresa Schilhab.

"Sandheden er konkret," sagde den tyske filosof G.W.F. Hegel. Pointen med Hegels citat er, at virkeligheden, som den er der lige nu og her, er det eneste egentligt konkrete, der findes. Sproget er derimod altid abstrakt, for det kan aldrig rumme hele fortællingen om den virkelighed, vi erfarer med alle vores sanser.

Når vi sætter ord på virkeligheden, er der altid noget, vi ser bort fra. Og jo mere abstrakt vi formulerer os, jo mere fjerner vi os fra det sanselige. Det, vi kalder konkrete ord, er dem, der umiddelbart taler til vores sanser. Vi kan se, høre, smage, føle og forestille os, hvordan den virkelighed er, vi får fortalt om. Som om vi var der selv. Et konkret ord som 'kanel' kan altså udløse et helt sanseorgie i hjernen, mens mere abstrakte begreber ikke gør samme indtryk.

"Konkrete ord som 'kanel' eller 'havelåge' appellerer til en hel masse erfaringer, vi har med disse genstande. Vi ser måske en bestemt havelåge for vores indre blik eller kan måske huske, hvordan risengrød med smør og kanel føles på tungen. Det betyder, at disse ord sender signaler til en hel masse adresser i hjernen. Et abstrakt ord som 'den runde firkant', 'Omicron' eller 'demokrati' har vi ikke rigtig nogen direkte erfaringer med, så sådanne begreber bliver hjemløse i hjernen," siger Theresa Schilhab.

Eksplicit og implicit læring

Jo mere konkret noget er, jo større chance er der for, at vi har været i kontakt med det, med forskellige af vores sanser på en gang. Og jo flere sanser der er i spil, jo større chance er der, for at vi husker det. Det er en af årsagerne til, at meget af det, vi forsøger at lære i skolen, hurtigt glemmes igen, mener Theresa Schilhab. Forskellen på abstrakt og konkret viden hænger nemlig sammen med den måde, vi tilegner os viden på.

"Man kan skelne mellem to måder at lære på: Eksplicit læring, der især knytter sig til abstrakt viden, og implicit læring, som især knytter sig til konkrete erfaringer. Den eksplicitte læring er den, som vi er bevidste om, at vi forsøger at lære, og som vi kan sprogliggøre. Når man sætter sig for at lære kongerækken, at Pi er ca. 3,14, at Nakskov ligger på Lolland osv., er der i høj grad tale om abstrakt viden, fordi vi typisk ikke går ud og erfarer med vores sanser, at det er sandt.

Implicit læring, derimod, er den viden, som overleveres uden om sproget og ofte også bevidstheden. Et eksempel er sociale normer - hvor tæt man stiller sig på folk, man ikke kender, hvordan man rækker fingeren op i klasseværelset, hvordan man opfører sig, når man lytter til dronningens nytårstale, eller hvordan man holder på en kniv, når man skærer brød," forklarer Theresa Schilhab.

I modsætning til andre arter har mennesket evnen til at abstrahere, reflektere og tænke i symboler, og derfor kan vi overlevere viden via sproget. Eksplicit, sproglig overlevering

af viden er en meget økonomisk måde at lære på – vi behøver ikke selv gå hele vejen til Nakskov for at finde ud af, at det ligger på Lolland. Vi kan – i modsætning til en hund for eksempel – nøjes med at få det fortalt.

”Ulempen ved den eksplicite læring og abstrakte viden om verden er, at den – når den står alene – er uproduktiv. Man kan ikke bruge det, at man ved, at Nakskov ligger på Lolland, hvis ikke man samtidig har en viden om, hvordan og hvornår den viden skal bringes i spil,” siger Theresa Schilhab.

Dertil kommer, at den abstrakte viden meget hurtigt forsvinder igen, hvis ikke den bliver opfattet som brugbar eller meningsfuld. Vi kan altså godt anstrenge os for at huske nogle bestemte fakta, indtil vi skal op til eksamen, men når vi er uden for den skolemæssige kontekst, vil den viden meget hurtigt fordufte, hvis ikke den bliver brugt jævnligt.

Mennesket er født til at abe efter

De indforståede regler for, hvordan man agerer i verden, lærer man ikke eksplicit, men implicit ved at man ser andre håndtere den slags viden i hverdagen. Men hvad er det, der gør os i stand til at lære, blot ved at observere andre?

”Det skyldes, at vi som mennesker har en fabelagtig evne til at sætte os i andres sted. Hvordan denne evne fungerer i praksis, har længe været et mysterium i filosofien og neurovidenskaben, men opdagelsen af de såkaldte spejlneuroner har løftet en flig af sløret for, hvordan vi er i stand til at se ud over os selv og ind i andres bevidsthed,” forklarer Theresa Schilhab.

”Det særlige ved spejlneuronerne er, at de opfører sig på samme måde, uanset om vi selv udfører en handling – for eksempel drikker et glas vand – eller vi ser andre udføre den samme handling. Med andre ord oplever vi neuralt næsten det samme, som den, vi iagttager, oplever. Det er derfor spejlneuroner bliver betragtet som det store dyr i åbenbaringen. Normalt er neuroner aktive, fordi man selv er i gang med en aktivitet: Når vi tænker, læser, bevæger os, så ser man aktivitet i hjernen. Men spejlneuroner kan aktiveres ved, at vi observerer andre, der tænker, læser eller bevæger sig.”

”Spejlneuronerne er endvidere interessante, fordi forsøg viser, at det ikke er selve bevægelsen hos andre, der medfører aktivitet. Det er derimod hensigten bag handlingen, som aktiverer spejlneuronen. Spejlneuronen reagerer, når du gør en bevægelse, som du gør – med den krop du har, som er lokaliseret et helt andet sted i rummet, så reagerer mine neuroner på det, som om det var min krop, lokaliseret der, hvor jeg er. Vi reagerer ikke på den aktuelle bevægelse, men på bevægelsens idé. Via spejlneuroner læser vi altså tanken bag bevægelsen. Det vil sige, at vores hjerne fanger ligheden på et helt andet niveau, end man før har antaget, at det var muligt.”

Learning by seeing

Denne evne til at se verden fra andres perspektiv gør os ikke alene i stand til at handle på en sådan måde, at vi tager hensyn til andre mennesker. Den betyder også, at vi kan lære af andre, uden selv at skulle gøre alle erfaringer på egen krop. Det, som spejlneuronerne også viser, er nemlig, at når et menneske lærer, foregår det i høj grad efter princippet ’seeing is doing’: Vores spejlneuroner observerer en anden persons handlinger og ’kopierer’ dem i hjernen, hvorved vi har lettere ved selv at udføre handlingen. Den menneskelige art er ikke kendetegnet ved at være ’natural born killers’, men ’natural born imitators’.

”Vi lærer ved at efterabe vores artsfællers handlinger, og der foregår en hel masse implicit læring blot ved, at man er sammen med andre mennesker, der handler. Vores læringssystem er altså indrettet til at udnytte andre individers erfaringer. I stedet for at skulle gøre sig alle (de samme) erfaringer som andre individer, kan man stå på skuldrene af dem, der er kommet et skridt videre end en selv. Under normale omstændigheder er både vores implicitte og eksplicite videnssystem i brug, fordi virkelige situationer både stimulerer den tavse, umiddelbare og den sproglige, eksplicite viden. I skolen anerkender man officielt imidlertid kun den eksplicite læring. Det betyder, at det er en meget smal form for læring, der finder sted i et almindeligt klasseværelse. Der er ikke mange stimuli at rette sin opmærksomhed på og ikke meget varieret adfærd at kopiere,” siger Theresa Schilhab.

Af Marie Fugl
mafud@dpu.dk

Læs mere:

– Theresa S. S. Schilhab et al. (red.): ’Learning Bodies’.

Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag 2008.

– Theresa S. S. Schilhab et al.: ’Skolen i skoven’.

Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag 2007.

– Theresa S. S. Schilhab et al. (red.): ’Nervepirrende pædagogik’.
Akademisk Forlag 2007

THERESA S. S. SCHILHAB

Theresa Schilhab er cand.scient., ph.d., lektor og forskningsleder ved Forskningsenhed for Neurovidenskab, kropslighed og læring ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Hun har skrevet en lang række artikler og bøger om hjerneforskning og læring. I øjeblikket arbejder hun bl.a. med forskningsprojektet ’Den pædagogiske neurovidenskabs betydning for læring’.

www.dpu.dk/om/tsc

www.videnomlaesning.dk/81.aspx

En moderne taber tager ting for tungt, benytter sig ikke nok af glemslens nådegave og har vanskeligt ved at finde en lykkelig fortælling om fortiden. Derfor siger vi i dag: Tag en slapper, tag en pille og tag nogle samtaler.

SIGNALEMENT AF EN TABERS TEMPERAMENT

Verden er i krise, og hvis depressionen ikke alene er over os, men også i os, så er det ikke så mærkeligt. Alligevel er idealet, at den bedste krisehåndtering er at holde humøret højt. Et mentalt knæfald for krisen kommer ikke på tale. Sørgmodighed dur ikke, når man hurtigt skal op, ovenpå og videre. Kan man ikke det, så tager man tingene for tungt.

'Sortseere' er det både synd for og nedstemmende at omgå. Derfor skal de have hjælp til et højere stemningsleje – et lyst livssyn. Det kan de få hos læger og psykiatere. Her udskrives recepter på bedre humør; blandt andet i form af de såkaldte lykkepiller, som mellem 300.000 og 400.000 mennesker i Danmark gør brug af. Pillerne bruges til at skaffe dårligdomme væk; lige fra moderat og svær depression, videre til mulig depression, over stress, generthed, bulimi, angst, menstruationsgener til lavt selvværd og mild depression.

I bogen 'The Loss of Sadness' fra 2007 beskriver Allan Horwitz og Jerome C. Wakefield det ændrede syn på, hvad en taber – Willy – er for en person.

Tilbage i 1949 indgik Willy Loman som hovedrollefigur i Broadway-succesen 'En sælgers død' af Arthur Miller. Det var 'en sællert'. Willy forfulgte den almindelige amerikanske drøm: "Hårdt arbejde fører til succes!". Det fik han bare ikke, for arbejdet sled ham op. I dag, godt 50 år senere, genopførte Broadway stykket, men modtagelsen var en anden. New York Times anmeldte stykket med overskriften Giv den mand en lykkepille, da to psykiatere diagnosticerede Willy som depressiv. Arthur Miller protesterede – uden held. Hvorfor? Fordi taberen i den aktuelle anti-depressive kultur er taber af individuelle årsager.

Hvornår ved vi så, at vi står over for en depressiv person?

Ifølge Horwitz og Wakefield er psykiatriens diagnosekategorier det populære redskab, der afgør spørgsmålet. Det sker, når læger og psykiatere gør brug af den amerikanske psykiatriforenings Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV) fra 1994 eller WHO's beslægtede kategoriseringssystem International Classification of Diseases (ICD-10).

Set ud fra DSM IV skal patienten have mindst fem ud af ni symptomer i to uger, for at lægen kan stille diagnosen svær depression (Major Depressive Disorder). Symptomerne

er dårligt humør, tab af interesse for daglige aktiviteter, søvnløshed, mangel på appetit, væsentlig vægtforøgelse eller -tab, koncentrationsbesvær, lav selvværdsfølelse eller voldsom skyldfølelse og tilbagevendende tanker om døden. Er en nær slægtning lige død, så får man dog ikke diagnosen svær depression. I en sådan situation er man undtaget fra diagnose i op til to måneder, selv om man har symptomer.

Horwitz og Wakefield er kritiske over for denne måde at stille diagnosen svær depression på. Det skyldes, at de nævnte symptomer kan vare i op til to uger og længere og samtidig være naturlige, normale og intense reaktioner på for eksempel at være bedrøget af sin kærester, at blive skuffet over, at en forfremmelse går en forbi, at dumpe til en vigtig eksamen eller at blive ramt af en livstruende sygdom.

Med andre ord er konklusionen, at en sorgreaktion er den prototypiske måde at reagere på i forbindelse med en række konkrete tab. Og derfor er der grund til at advare mod at forveksle almindelige sorgreaktioner med behandlingskrævende depressioner. Ligesom der er grund til at forebygge forvekslinger af normale sorgreaktioner og depression ved at skabe kendskab til konteksten for symptomer. Men af samme grund er det interessant at se på den kontekst, hvor vi mener at vide, at det er nok at tælle symptomer.

Jeg kalder konteksten for en antidepressiv æra, hvor det melankolske, smertefulde og pessimistiske temperament bliver til en tabers temperament.

Melankolien daterer sig tilbage til antikkens idé om de fire humører, hvor det melankolske (triste og tungsindige) temperament står sammen med det flegmatiske (rolige og trægte) temperament, det sangvinske (lette og opstemte) temperament og det koleriske (opfarende og hidsige) temperament. I den sammenhæng er det vigtigt at være opmærksom på, at begrebet om humor har svinget mellem idéen om sygdom og idéen om at være udtryk for temperamenter og mentale typer – alt afhængig af harmonien eller disharmonien mellem de fire elementer.

Det kræver en nærmere vurdering af den enkeltes livssituation, om vedkommende er for meget eller for lidt melankolsk. Det vil sige, at man også må stille spørgsmålet, om man 'blot' reagerer med det temperament, man nu en gang er disponeret for.

Under alle omstændigheder er det disse melankolske

reaktioner, den moderne lægevidenskab og psykiatri og også psykoanalysen afhjælper. Det gør de på forskellig vis.

Den moderne psykiatri gør ofte brug af pillen – det kemiske quickfix – for at komme en depressiv tilstand til livs. Det er den foretrukne måde at håndtere en depression på. Den anden – freudianske – måde, samtalerterapien, er dyrere og ofte en meget langsommere måde at håndtere nedstemthed på. Vindermåden er måske en kombinationsbehandling – tag en slapper, tag en pille og tag nogle samtaler.

Men lad os se lidt nærmere på 'tabervejen' – den lange vej – til at komme over sin depression. Den kaster mere lys over en moderne tabers og vindere temperament.

I sin bog 'Memory, History, Forgetting' fra 2004 har filosofen Paul Ricoeur gjort lykken til ledestjerne, men vejen dertil er brolagt med hårdt arbejde. For eksempel bliver danseren, skuespilleren og musikeren – hukommelsesatleterne – lykkelige, fordi de tålmodigt træner en hukommelse frem, som på en og samme gang viser sig tro og innovativ. Det sker, når den hårde træning glemmes i en lykkelig improvisation. Men hårdt arbejde er også vejen ud af depression. Der skal et sammenhængende erindrings- og sorgarbejde til for at få bugt med depressionen. Et vellykket arbejde frigør personen fra fikseringen på det tabte objekt, og personen forsoner sig med tabet.

Det er på den ene side en meget smertefuld proces, fordi der rippes op i fortidens psykiske flænger. Sorgarbejdet er erindringsarbejdet omkostning. Og erindringen er ikke alene en rejse i tid, det er også en rejse, som tager sorgens tid. På den anden side er resultatet af erindringsarbejdet – den lykkelige hukommelse – gevinsten.

Dermed også indikeret, at der er sammenhæng mellem langsomheden og erindringen og mellem hurtigheden og glemnelsen. At formgive et stykke tid er erindringens fordring. At imødekomme den kræver en langsomhed. Giver man sig ikke tid nok, sagtner man ikke farten, så er resultatet et kulturelt 'huskehad'. Vil vi med andre ord af med de eksistentielle smerter hurtigt, så øger det efterspørgslen efter de hurtige løsninger, den hurtige terapi, hvad enten den står på samtaler eller piller.

Pointen er måske, at vi er på vej til at skaffe os af med den lidelse, et indre sorgarbejde er udtryk for. Et sorgarbejde var tidligere et mere individuelt og privat anliggende. I dag henvender vi os til offentligheden med det. Vi kommer ud af sorgen ved at komme ud med den – gerne i en (forebyggende) fart. Det er enden på inderligheden, vi er vidne til, når vi for eksempel læser, at Weekendavis-journalister som Martin Krasnik og Lone Frank fortæller om deres brug af lykkepiller. Denne tendens viser sig også i al almindelighed, når vi siger: "nu orker vi ikke at tumle med bekymringer alene, men har brug for at få dem ud."

Det er blevet legitimt at gøre offentligt opmærksom på sig selv som lidende. Det er godt, når det forhindrer, at sorgen

får lov til at ryge ned af melankoliens glidebane mod den svære depression. Men det er ikke godt, hvis tålsomheden over for lidelse bliver forsvindende lav. For så accepterer vi kun os selv og andre i et højt humør, der ikke belaster andre – end lægen, psykiateren og psykologen.

Hvad gør sidstnævnte tendens i yderste konsekvens ved os? Den gør os sorg- og erindringsløse og mindre tålsomme over for lidelse, javel. Men gør den os også uansvarlige og samvittighedsløse? Gør definitionen af melankolien som en tabers temperament os mindre ansvarlige?

Friederich Nietzsche fortæller i Moralens oprindelse om glemsomheden som en positiv hæmme-evne, der giver bevidstheden lidt fred og ro. Men han understreger også, at en aktiv glemsomhed er forudsætningen for, at 'lykke, munterhed, håb, stolthed, nærvær' opstår. Sagt på anden vis, så er hukommelsen en sølle ting. Den fastholder kun få ting fra fortiden. Den gør os til upålidelige glemsomheder, men vi må på den ene side ikke glemme, at glemnelsen er nådens og tilgivelsens mulighed. På den anden side er idéen om en aktiv hukommelse knyttet til et individ, der kan love, være ansvarlig og samvittighedsfuld over for andre mennesker. Grundforudsætningen er, at der er indstiftet en hukommelse mod – en smertefuld besejring af – glemsomheden.

Man kan være uansvarlig eller overansvarlig, ligesom man kan gå til grunde i dårlig samvittighed eller være for samvittighedsløs. Begge forhold berører spørgsmålet om for lidt eller for meget hukommelse – en hukommelsens etik.

Af Claus Holm

LITTERATUR:

- 'The Loss of Sadness. How Psychiatry Transformed Normal Sorrow Into Depressive Disorder.' Af Allan V. Horwitz og Jerome C. Wakefield. Oxford University Press. 2007.

- 'Memory, History, Forgetting.' Af Paul Ricoeur. The University of Chicago Press. 2004.

CLAUS HOLM

Claus Holm er prodekan for formidling, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.

Claus Holm har blandt andet skrevet artiklen 'Samvittighedsledelse' i tidsskriftet Vera nr. 45. Desuden bidrager han med artiklen 'Pletfri samvittighed' til antologien 'Pædagogiske værdier og etik', der udkommer på Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag og er redigeret af Anne-Marie Eggert Olsen og Sune Frølund.

www.dpu.dk/om/clho

Skoleminder fra glemslens bog

Hun ville undersøge, om elevers oplevelser i skolen præger deres valg af job og uddannelse. Kortlægningen var baseret på beretninger af skoleerindringer fra tre generationer. Undervejs løb lektor Ida Juul imidlertid ind i en række problemer og måtte omformulere projektet. Men endte med en stærk pointe.

* Du kender dem sikkert fra din egen skoletid. Drengen, der måtte kæmpe hårdere, fordi han var uden for fællesskabet. Og den stille pige, som alle overså, fordi hun bare var så anonym. Hvilken uddannelse endte de med at tage, og hvad betød skoleoplevelserne for deres valg af uddannelse?

Det er for længst statistisk dokumenteret, at skolen er ret dårlig til at bryde sociale mønstre. Tværtimod reproducerer og cementerer skolen de sociale forskelle. Børn får ganske vist i gennemsnit en bedre uddannelse end deres forældre, men der er med den tyske sociolog Ulrich Becks ord tale om en elevator-effekt, hvor socialgruppens relative position ikke ændres afgørende, da det generelle uddannelsesniveau stiger tilsvarende.

Med penge fra Det Humanistiske Forskningsråd (i dag: Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation) ville Ida Juul, lektor fra Institut for Didaktik ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, gå tættere på fænomenet ved at kigge på en gruppe elevers livshistorier i projektet 'Skolen For Livet'.

Hun ville belyse betydningen af for eksempel hierarkiet i klassen, mobning og opbakningen fra lærere og hjemmet. Med andre ord alle de små og store ting, der tilsammen bestemmer, om skolebørn er glade for at gå i skole og har lyst til mere uddannelse, forklarer Ida Juul.

"Med projektet ville jeg, ikke statistisk, men konkret se på det enkelte menneskes oplevelse. Jeg ville ikke kun fokusere på undervisningssituationen, men hele det liv og de hierarkier, der udspringer af skolen. De fleste kender sikkert til eksempler på skolebørn, der var dygtige, men socialt marginaliseret. Men hvilken betydning har omgangen med de andre på skolen for, om man senere klarer sig godt i uddannelsessystemet?"

Efterhånden som projektet udviklede sig, måtte Ida Juul imidlertid genoverveje nogle af projektets præmisser. For eksempel at en lang boglig uddannelse er bedre end en kort uddannelse – en opfattelse som er bredt forankret i den uddannelsespolitiske debat og den pædagogiske forskning.

Nederlag og motivation

Det begyndte i sommeren 2006, hvor Ida Juul lagde ud med en pilotundersøgelse og gik i gang med at interviewe personer, der havde gået i 7. klasse i 1995, 1975 og 1955 – og som endte med at tage en erhvervsuddannelse.

Hun havde tre forventninger:

- Hvis eleverne havde haft dårlige oplevelser i skolen, var de mindre motiverede for at videreudanne sig.
- Hvis eleverne ikke kunne klare sig bogligt, ville de opleve det som et nederlag.
- Forældrenes opbakning, eller mangel på opbakning, havde stor betydning for elevernes valg af uddannelse.

Da Ida Juul kom tilbage fra det første pilotinterview, var hun meget begejstret. Hun havde mødt Kim, der var gået i mesterlære og havde uddannet sig til møbelsnedker. Kim

kunne tydeligt huske sin skoletid og fortalte levende om en helt anden slags folkeskole end nutidens. En skole, hvor eleverne blev delt i en boglig og praktisk linie. En skole med gammeldags undervisningsmetoder, lærerbrutalitet og voldelig mobning mellem eleverne.

"Det var en fantastisk oplevelse. Han indkapslede, hvordan makrohistorien slog igennem i mikrohistorien," husker Ida Juul.

Det bekymrende ved interviewet var imidlertid, at Kim havde rokket ved projektets grundpræmis – nemlig at længden af informanternes uddannelse var en slags målestok for deres succes.

"Det gik også op for mig, hvilken forforståelse jeg havde med mig. Jeg havde forventet større overensstemmelse mellem strukturerne på uddannelsesområdet, uddannelsespolitikken og den enkelte informants oplevelse af uddannelsessystemet. Forestillingen var, at de gerne ville have så meget uddannelse som muligt. Og jeg havde defineret det som et problem, at folk ikke fik nok uddannelse," fortæller hun.

Sådan så møbelsnedkeren Kim det slet ikke. Han havde tilsyneladende helt af egen fri vilje fravalgt en boglig uddannelse for at gå i lære som møbelsnedker. Som ung havde han haft så mange fritidsaktiviteter, fodbold, badminton og arbejde som mælkedreng, at han ikke havde tid til at lave lektier.

"Selv om især hans far var opsat på, at sønnen fik en realksamen, meldte Kim sig ud af skolen og fik hyre på et skib uden forældrenes vidende, og siden valgte han så at gå i lære," siger Ida Juul.

Efter møbelsnedkeren Kim mødte Ida Juul en række informanter, der bevidst havde fravalgt en længerevarende boglig uddannelse. Ikke fordi de havde haft dårligt oplevelser i skolen, men fordi de ikke så det som det højst opnåelige mål.

"Jeg blev klar over, at selv om forældre og lærere vidste, at der var mere prestige i eksamens-mellemskolen, kunne den frie mellem sagtens 'sælges' som en spændende mulighed for at arbejde med mere praktiske fag."

Gode og dårlige fortællere

Undervejs fik Ida Juul betænkeligheder ved, at mange af informanterne ikke var særligt gode formidlere. De havde faktisk svært ved at huske deres skoletid.

"Nogle kunne nærmest ikke huske spor. De var helt ureflekterede over deres skolegang. Når man tænker på, hvor stor interesse der er for skolefester og jubilæer, kom det bag på mig, at de huskede så lidt. Jeg troede, at det var noget, alle var optaget af. Sådan var det ikke. I stedet for skoleminder ville de hellere fortælle om deres arbejdsliv, fordi det havde fyldt mere."

Et andet metodisk problem var, hvor meget tiltro man kunne tillægge hver informant. Uden bevidst at ville pynte ►

”Narrativer ændrer sig afhængigt af, hvor man er i sit liv.”

eller forværre sin fortid var det uundgåeligt, at beretningerne var farvet af, at de ofte var blevet genfortalt mange gange siden.

”Jeg vidste fra starten, at der kunne opstå metodiske problemer. Men jeg håbede, at vi alligevel kunne bidrage med en anden form for uddannelseshistorie,” siger Ida Juul, der valgte at sammenligne skolefortællinger på tværs af generationer.

”Det gjorde jeg for at se, hvilke uddannelsesvalg der blev opfattet som selvfølgelige – og hvilke der skulle forklares. I 1950’erne krævede det for eksempel ikke nogen særlig forklaring at fravælge gymnasiet, for det var under 10 procent af en årgang, der begyndte i gymnasiet dengang. I dag er det så almindeligt at gå i gymnasiet, at det kræver en særlig forklaring at vælge en anden ungdomsuddannelse. Erhvervsuddannelserne italesættes i dag som værende for dem, ’der ikke kan’. Hvis man som ung vælger at tage en erhvervsuddannelse, er det med andre ord et forklaringskrævende valg – især hvis man kommer fra et hjem med uddannede forældre,” siger Ida Juul.

Den tricky erindring

Ved at sætte informanterne ind i tidsperiodens uddannelsespolitiske ramme blev det muligt at gå fra de individuelle fortællinger til det generelle. Informanterne kunne nemlig ikke stå alene, siger Ida Juul.

”Informanternes bidrag er ikke bare kilder til, hvordan skolen og de senere uddannelsesvalg blev oplevet dengang. De er måske i endnu højere grad kilder til, hvordan forskellige personer vælger at fortælle om disse oplevelser. Spørgsmålet er, hvordan man kan bruge sådanne kilder til at beskrive, hvad der skete? Reelt kan de jo ikke sige noget om, hvordan elever var dengang, fordi de er voksne nu – og narrativer ændrer sig afhængigt af, hvor man er i sit liv.”

Er det ikke et problem ved alle former for øjenvidneberetninger?

”Det særlige ved dette projekt er, at jeg talte med informanter fra tre forskellige generationer og dermed forskellige kontekster. De skulle fortælle om noget, der skete for op til 50 år siden. Det betyder, at det er en voksen person, der kigger tilbage på barnet – en person med en anden erfaringsbaggrund. Nogle oplevelser har måske gjort så stort indtryk,

at de kan genkalde følelsen. Eller kan de? Erindring er noget meget tricky noget.”

Omvendt er der selvfølgelig en sammenhæng. Spørgsmålet er bare, hvor tyk tråden er.

”Jeg er ikke så meget socialkonstruktivist, at jeg ikke tror på, at der er en relation mellem det oplevede og det narrative,” siger hun.

Indgroet syn på uddannelse

Nu hvor projektet nærmer sig afslutningen, kan Ida Juul konstatere, at det netop var informanternes bidrag, der gav projektet det ekstra, som var intentionen med projektet.

”Det var ved at tale med informanterne, at der tegnede sig et mere komplekst og interessant billede, og mine forforståelser blev udfordret”

Og dermed er vi fremme ved et af Ida Juuls centrale budskaber: at uddannelsessociologien er baseret på forestillingen om, at uddannelse er godt. Jo mere jo bedre.

”Det er blevet meget tydeligt for mig, hvor dominerende den nuværende uddannelsesdiskurs er. Den er så indgroet, at selv jeg var blind for det. Vores syn på uddannelse er blevet meget mere instrumentelt. Daginstitutioner skal forberede børnene til folkeskole, folkeskolen skal forberede eleverne til ungdomsuddannelserne osv.”

Ida Juul fortæller, at da Kim var ung, blev uddannelse i højere grad af uddannelsespolitikere betragtet som et gode i sig selv. Det blev set som en mulighed for at få adgang til viden og dermed skabe større udsyn for den enkelte og samtidigt et mere demokratisk samfund.

”Når Kims far var så forhippet på, at sønnen skulle have en realeksamen, var det netop, fordi han ikke selv havde haft denne mulighed. Det var ikke, fordi han havde ambitioner om, at Kim skulle uddanne sig ud af sin klasse. Med valget af en håndværksuddannelse levede Kim derfor fuldt ud op til ikke blot hjemmets, men også uddannelsespolitikernes forestillinger om, hvad der var et passende uddannelsesvalg for den generation, Kim tilhørte.”

Af Jakob Albrecht

IDA JUUL

Ph.d., lektor ved Institut for Didaktik, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Hun forsker i erhvervsuddannelser og unges uddannelsesvalg. Hun arbejder blandt andet med projektet ’Skolen for livet – gennem tre generationer’. Læs mere om projektet på www.dpu.dk/skolenforlivetwww.dpu.dk/om/tsc

www.dpu.dk/om/juul

DANMARKS PÆDAGOGISKE
UNIVERSITETSSKOLE
AARHUS UNIVERSITET

KANDIDATUDDANNELSER | EFTERÅR 2009

MØD DPU'S KANDIDATUDDANNELSER

DPU holder vidensdage om
kandidatuddannelser:

I **Århus den 12. maj** kl. 17.30
og i **København den 14. maj** kl.
17.00.

Kom og få vejledning, svar på
dine spørgsmål og kvalificér dit
valg af uddannelse.

Uddannelserne er:

Generel pædagogik
IT-didaktisk design
Pædagogisk psykologi
Pædagogisk sociologi
Pædagogisk antropologi
Pædagogisk filosofi
Didaktik inden for dansk, matematik, materiel kultur og musikpædagogik
The European Masters in Lifelong Learning: Policy and Management (MALLL)

Ansøgningsfrist 1. juli 2009

Læs mere om vidensdagene
og DPU's kandidatuddannelser
inden for læring, didaktik og
kompetenceudvikling på [www.
dpu.dk/kandidat](http://www.dpu.dk/kandidat)

NYE BØGER MODTAGET PÅ REDAKTIONEN

DEN REFLEKTERENDE PRAKTIKVEJLEDER

Susanne Poulsen og Helle Bendix

Bogen redegør for, hvordan praktikvejlederne på praktikinstitutionerne kan bidrage til at udfylde læringspotentialet i praktikken på pædagoguddannelsen. Bogen sætter fokus på refleksion som et element i praktikvejledning. Den veksler mellem gennemgang af teori og forslag til konkrete fremgangsmåder, værktøjer og metoder, der kan bidrage til inspiration til praktikvejledere i arbejdet med at uddanne pædagoger.

DAFOLO

HEIDEGGER I RELIEF

Thomas Schwarz Wentzer og Thomas Aaboe Sørensen (red.)

Bogen samler ni strejftog gennem Heideggers tænkning. De præsenterer hver især en mulig tilgang til Heidegger - med Heideggers hovedværk *Væren* og *tid* som omdrejningspunkt - og tilsammen tegnes der et billede af internationaliseringen af Heideggerforskningen i Danmark.

KLIM

DROP DRILLERI

Helle Høiby og Anja Trolle

Bogen præsenterer en konkret pædagogisk metode til at forebygge mobning hos helt små børn. Det handler om fokus på en inkluderende daginstitutionskultur og opbyggelsen af gode relationer. Ved bevidst at arbejde med at opbygge børnenes gode fællesskab skaber man grundlaget for den tryghed, som er betingelsen for, at børnene kan udvikle sig positivt. De voksne skal i ord og handling vise, at hvert enkelt barn er værdifuldt i sig selv, og at det er uacceptabelt at drille, mobbe eller holde nogen udenfor.

DAFOLO

KLASSELEDELSE

John B. Krejsler og Løjf Moos (red.)

Bogen leverer analyser af og perspektiver på nogle af de magtkampe, der er indbygget i klassens praksis, i pædagogisk tænkning og i uddannelsespolitikken. Desuden belyses klassens praksis og forudsætningerne for, hvordan man kan styre denne. Klassen og dens ledelse sættes under lup som det strategiske spillerum, som lærer og elever må handle indenfor i en kompleks skolekontekst.

DAFOLO

PÆDAGOGEN SOM SOCIAL NETVÆRKSARBEJDER

Jytte Juul Jensen

Pædagogens netværksarbejde handler om at give børn, unge og voksne muligheder for at deltage i forskellige fællesskaber. De svage bånd betydning fremhæves, og netværksarbejdet sættes ind i en velfærdspolitisk sammenhæng. Bogen er baseret på undersøgelser af udviklingshæmmede, og eksempel materialet tager derfor udgangspunkt i denne gruppe.

ACADEMICA

PROJEKTPÆDAGOGIK

Lone Krogh, Feiweil Kupferberg, Line Nørgaard Madsen, Jan Brødslev Olsen og Palle Rasmussen

Denne bog rummer seks bidrag til forståelsen af projektpædagogikkens teori og praksis, skrevet af forskere, som repræsenterer forskellige faglige felter ved Aalborg Universitet.

Desuden omfatter bogen en samlet bibliografi over bøger, artikler og videnskabelige artikler om emnet, som gennem årene er blevet publiceret af medarbejdere ved universitetet.

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

EKSAMEN OG EKSAMENSFORMER

Hanne Leth Andersen og Jens Tofteskov

Bogen behandler grundlæggende problemer ved eksamen og gennemgår en række klassiske og moderne eksamensformer, eksamen på videregående uddannelsesinstitutioner, sammenhængen mellem undervisning og eksamen, eksamens betydning for de studerendes læreproces, valg af eksamensform, udformning af forskellige eksamensformer, korrekt eksamensadfærd i forhold til gældende love og regler, god eksamensadfærd, som fremmer relevant og retfærdig bedømmelse og god eksaminationspraksis.

SAMFUNDSLITTERATUR

POLITISK SMAG

Marie Fugl og Bent Laursen

Smag, følelser, fornemmelser - og andre irrationelle sider - spiller en stor rolle i den politiske kommunikation. Bogen gennemgår de centrale begreber i den franske sociolog Pierre Bourdieus forfatterskab, som især egner sig til at analysere sammenhængen mellem livsstil og politisk kommunikation. Herudover introduceres en række af de redskaber, som markedsanalysebureauerne anvender, når de tilrettelægger en politisk kampagne. Bogen giver mulighed for selv at afprøve redskaberne og dermed opnå den fortrolighed med den politiske markedsføring, der gør det muligt at gennemskue den.

COLUMBUS

MARTIN HEIDEGGER

K.E. Løgstrup

Bogen gennemgår en række af de mest centrale begreber i den tyske filosofis tænkning, som Løgstrups egne værker i høj grad er beslægtet med. Bogen indeholder desuden Løgstrups arbejdsblad om Martin Heideggers kunstfilosofi og er udstyret med efterskrift af Jørgens Dehs.

KLIM

BØRNEPERSPEKTIVER PÅ DØGNINSTITUTIONER

Ida Schwartz, Jørgen Gleerup, Elin Soelmark, Elin Andersen og Britta Kruse

Udgivelsen sætter fokus på at inddrage brugerne på døgninstitutioner. Desuden diskuterer bogen, hvordan der kan skabes et tættere samarbejde mellem pædagogiske praksisinstitutioner, forskning og professionsuddannelse, som det kræves i den aktuelle institutions- og uddannelsespolitik. SYDDANSK UNIVERSITETSFORLAG

PROJEKTPÆDAGOGIK

Lone Krogh, Feiwei Kupferberg, Line Nørgaard Madsen, Jan Brødslev Olsen og Palle Rasmussen

Denne bog rummer seks bidrag til forståelsen af projektpædagogikkens teori og praksis, skrevet af forskere, som repræsenterer forskellige faglige felter ved Aalborg Universitet.

Desuden omfatter bogen en samlet bibliografi over bøger, artikler og videnskabelige artikler om emnet, som gennem årene er blevet publiceret af medarbejdere ved universitetet.

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

MOTORISK USIKRE BØRN

Helle Østergaard

I Danmark har omkring seks procent af alle børn så betydelige motoriske vanskeligheder, at det har stor indflydelse på deres dagligdag. Behandling af børn med sansemotoriske vanskeligheder rummer mange udfordringer. Bogen sammenfatter teori og praktisk erfaring på området, præsenterer viden på et overordnet plan og giver anvisninger inden for undersøgelse og intervention.

MUNKSGAARD

EVALUERINGENS SPÆNDINGSFELTER

Karen Borgnakke (red.)

Bogen analyserer evalueringsstrategierne og deres referencer til pædagogik, psykologi og sociologi. Analyserne favner hele spektret fra klassiske eksamenstraditioner til nye orienteringer mod proces-/produkt evaluering, kvalitetsudvikling og innovation. Den moderne evalueringskultur og dens spændingsfelter mellem vurdering, bedømmelse, kontrol og selvrefleksion behandles.

KLIM

KATEGORIALE BETYDNINGER AF DEN KOGNITIVE KAPITALISME

Steen Nepper Larsen

Teksten forsøger at sætte den nye kapitalisme på begreb. Hvorfor gennemsyres vi af en tvang, trang og hang til at være kreative? Hvordan kan den kognitive kapitalisme kritiseres?

Stilistisk er papiret udformet som en række paragraffer af filosofisk, idéhistorisk, sociologisk og kulturkritisk karakter.

GNOSIS

ARBEJDET MED ELEVPLANER

EVA præsenterer i denne rapport en undersøgelse af, hvordan det går med arbejdet med elevplaner. Undersøgelsen bygger videre på resultaterne af en forundersøgelse, der blev foretaget på seks skoler i 2007. I denne undersøgelse giver det empiriske materiale mulighed for at beskrive arbejdet med elevplaner på nationalt plan.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

”Hvad er ’tid’? Hvis ingen spørger mig om det, ved jeg det. Men hvis jeg vil forklare det til en, der spørger, ved jeg det ikke.”

”Det er ikke muligt at sige, at der ’er’ tre tider, nemlig fortid, nutid og fremtid. Snarere skulle man, præcist udtrykt, sige noget i retning af: Der ’er’ tre tider, nemlig en nutid af det fortidige, en nutid af det nutidige, og den nutid af det fremtidige. For disse tider er som en slags trehed i sjælen (...). Her har vi det forgangnes nutid, nemlig erindring. Det nutidiges nutid, nemlig den umiddelbare sansning. Og det fremtidiges nutid, nemlig forventning. Tillader man os at tale sådan, da ser også jeg tre tider og indrømmer: Ja, der ’er’ tre.”

Augustin i 'Confessiones'